

IV

(Akty przyjęte przed dniem 1 grudnia 2009 r. na mocy Traktatu WE, Traktatu UE i Traktatu Euratom)

DECYZJA URZĘDU NADZORU EFTA

NR 254/09/COL

z dnia 10 czerwca 2009 r.

zmieniająca po raz siedemdziesiąty pierwszy zasady proceduralne i merytoryczne w dziedzinie pomocy państwa poprzez wprowadzenie nowego rozdziału w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa przez sądy krajowe

URZĄD NADZORU EFTA ⁽¹⁾,

UWZGLĘDNIAJĄC Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym ⁽²⁾, w szczególności jego art. 61-63 oraz protokół 26 do Porozumienia,

UWZGLĘDNIAJĄC Porozumienie pomiędzy państwami EFTA w sprawie ustanowienia Urzędu Nadzoru i Trybunału Sprawiedliwości ⁽³⁾, w szczególności jego art. 24 i art. 5 ust. 2 lit. b),

MAJĄC NA UWADZE, że zgodnie z art. 24 porozumienia o nadzorze i Trybunale Urząd wprowadza w życie postanowienia Porozumienia EOG dotyczące pomocy państwa,

MAJĄC NA UWADZE, że zgodnie z art. 5 ust. 2 lit. b) porozumienia o nadzorze i Trybunale Urząd wydaje zawiadomienia oraz wskazówki w kwestiach objętych Porozumieniem EOG, jeśli porozumienie to lub porozumienie o nadzorze i Trybunale wyraźnie tak stanowi lub jeśli Urząd uznaje to za konieczne,

PRZYWOŁUJĄC Zasady proceduralne i merytoryczne w dziedzinie pomocy państwa przyjęte przez Urząd w dniu 19 stycznia 1994 r. ⁽⁴⁾,

⁽¹⁾ Zwany dalej „Urzędem”.

⁽²⁾ Zwane dalej „Porozumieniem EOG”.

⁽³⁾ Zwane dalej „porozumieniem o nadzorze i Trybunale”.

⁽⁴⁾ Wytyczne dotyczące zastosowania i interpretacji art. 61 i 62 Porozumienia EOG oraz art. 1 protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, przyjęte i wydane przez Urząd w dniu 19 stycznia 1994 r., opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* (zwanym dalej „Dz.U.”) L 231 z 3.9.1994, s. 1 oraz Suplemencie EOG nr 32 z 3.9.1994, s. 1. Wytyczne (zwane dalej „wytycznymi dotyczącymi pomocy państwa”) zostały ostatnio zmienione dnia 22 kwietnia 2009 r. Zaktualizowaną wersję wytycznych dotyczących pomocy państwa opublikowano na stronie internetowej Urzędu: <http://www.eftasurv.int/fieldsowork/fieldstateaid/guidelines/>

MAJĄC NA UWADZE, że dnia 25 lutego 2009 r. Komisja Wspólnot Europejskich (zwana dalej Komisją WE) przyjęła komunikat w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa przez sądy krajowe ⁽⁵⁾,

MAJĄC NA UWADZE, że wyżej wymieniony komunikat ma również znaczenie dla Europejskiego Obszaru Gospodarczego,

MAJĄC NA UWADZE, że należy zapewnić jednolite stosowanie zasad EOG w zakresie pomocy państwa w całym Europejskim Obszarze Gospodarczym,

MAJĄC NA UWADZE, że zgodnie z pkt II części „OGÓLNE” zamieszczonej na końcu załącznika XV do Porozumienia EOG Urząd przyjmuje, po konsultacji z Komisją WE, akty prawne odpowiadające tym, które zostały przyjęte przez Komisję WE,

PO KONSULTACJI z Komisją WE,

PRZYWOŁUJĄC fakt, że Urząd, pismem z dnia 22 kwietnia 2009 r., wezwał państwa EFTA do składania uwag na ten temat,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

Wytyczne dotyczące pomocy państwa zmienia się poprzez wprowadzenie nowego rozdziału w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa przez sądy krajowe. Nowy rozdział stanowi załącznik 1 do niniejszej decyzji.

Artykuł 2

Skreśla się istniejący rozdział w sprawie współpracy pomiędzy sądami krajowymi i Urzędem Nadzoru EFTA w dziedzinie pomocy państwa.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 85 z 9.4.2009, s. 1.

Artykuł 3

Jedynie wersja w języku angielskim jest autentyczna.

Sporządzono w Brukseli dnia 10 czerwca 2009 r.

W imieniu Urzędu Nadzoru EFTA

Per SANDERUD
Przewodniczący

Kurt JÄGER
Członek Kolegium

ZAŁĄCZNIK

EGZEKOWANIE PRAWA DOTYCZĄCEGO POMOCY PAŃSTWA PRZEZ SĄDY KRAJOWE ⁽¹⁾

WPROWADZENIE

1. Komisja Europejska wydała komunikat w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa przez sądy krajowe państw członkowskich WE ⁽²⁾. Ten niewiążący akt prawny zawiera zasady i reguły stosowane przez Komisję Europejską w dziedzinie pomocy państwa. Dokument wyjaśnia również sposoby przewidywanej współpracy pomiędzy Komisją Europejską a sądami krajowymi państw członkowskich WE.
2. Urząd Nadzoru EFTA („Urząd”) uznaje, że wyżej wspomniany komunikat ma znaczenie dla EOG. Aby utrzymać równe warunki konkurencji oraz zapewnić jednolite stosowanie zasad EOG w zakresie pomocy państwa w całym Europejskim Obszarze Gospodarczym, Urząd przyjmuje niniejszy rozdział, mając zawsze na uwadze niezawisłość sądów krajowych państw EFTA.
3. Urząd zobowiązuje się do przyjęcia surowego podejścia do pomocy państwa i niezgodnej z prawem i ze wspólnym rynkiem. Pomimo faktu, że do tej pory rzeczywiste egzekwowanie przepisów w sądach krajowych przez osoby prywatne odgrywa stosunkowo ograniczoną rolę w pomocy państwa, Urząd uznaje, że powództwa wytaczane przez osoby prywatne mogą przynieść znaczące korzyści dla polityki w zakresie pomocy państwa. Postępowania prowadzone przed sądami krajowymi dają osobom trzecim możliwość zareagowania na wiele problemów związanych z pomocą państwa i ich rozwiązania bezpośrednio na poziomie krajowym. Dodatkowo sądy krajowe mogą zaproponować wnioskującym bardzo skuteczne środki zaradcze w przypadku naruszenia reguł pomocy państwa. To z kolei może przyczynić się do większej ogólnej dyscypliny w przyznawaniu pomocy państwa.
4. Głównym celem niniejszego rozdziału jest więc poinformowanie sądów krajowych i osób trzecich o środkach zaradczych dostępnych w przypadku naruszenia zasad pomocy państwa oraz przekazanie wskazówek dotyczących praktycznego zastosowania tych zasad. Dodatkowo Urząd zamierza rozwinąć swoją współpracę z sądami krajowymi poprzez wprowadzenie bardziej praktycznych narzędzi wsparcia sędziów krajowych w ich codziennej pracy.
5. Niniejszy rozdział zastępuje rozdział Wytucznych Urzędu Nadzoru EFTA dotyczących pomocy państwa w sprawie współpracy pomiędzy sądami krajowymi i Urzędem Nadzoru EFTA w dziedzinie pomocy państwa ⁽³⁾ i pozostaje bez uszczerbku dla jakiegokolwiek interpretacji Porozumienia EOG i przepisów wykonawczych Trybunału EFTA.

1. ROLA SĄDÓW KRAJOWYCH W EGZEKOWANIU PRAWA WSPÓLNOTOWEGO DOTYCZĄCEGO POMOCY PAŃSTWA

1.1. **Kwestie ogólne**1.1.1. *Identyfikacja pomocy państwa*

6. Pierwsza kwestia, którą muszą rozstrzygnąć sądy krajowe oraz potencjalne strony roszcujące, dotyczy tego, czy odnośny środek stanowi w rzeczywistości pomoc państwa w rozumieniu art. 61 Porozumienia EOG.
7. Artykuł 61 ust. 1 Porozumienia EOG stanowi, że „wszelka pomoc przyznawana przez państwa członkowskie WE, państwa EFTA lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna ze wspólnym rynkiem w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między Umawiającymi się Stronami”.
8. Pojęcie pomocy państwa nie ogranicza się do dotacji ⁽⁴⁾. Obejmuje ono także, między innymi, przywileje podatkowe oraz inwestycje ze środków publicznych dokonywane w sytuacji, w której inwestor prywatny odmówiłby wsparcia ⁽⁵⁾. Nieistotne jest w tym przypadku, czy pomoc jest przyznawana bezpośrednio przez państwo lub organy publiczne lub prywatne utworzone lub wskazane przez państwo w celu zarządzania pomocą ⁽⁶⁾. Jednakże

⁽¹⁾ Niniejszy rozdział odpowiada komunikatowi Komisji w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa przez sądy krajowe (Dz.U. C 85 z 9.4.2009, s. 1) i zastępuje istniejący rozdział Wytucznych Urzędu dotyczących pomocy państwa w sprawie współpracy pomiędzy sądami krajowymi i Urzędem Nadzoru EFTA w dziedzinie pomocy państwa (Dz.U. L 274 z 26.10.2000, s. 19 i Suplement EOG nr 48 z 26.10.2000, s. 33).

⁽²⁾ Komunikat Komisji w sprawie egzekwowania prawa dotyczącego pomocy państwa przez sądy krajowe (Dz.U. C 85 z 9.4.2009, s. 1).

⁽³⁾ Rozdział ten odpowiada zawiadomieniu Komisji w sprawie współpracy pomiędzy sądami krajowymi i Komisją w dziedzinie pomocy państwa (Dz.U. C 312 z 23.11.1995, s. 8) i wprowadził mechanizmy w zakresie współpracy i wymiany informacji pomiędzy Urzędem i sądami krajowymi.

⁽⁴⁾ Sprawa C-308/01 *GIL Insurance i in.*, [2004] Zb.Orz. I-4777, pkt 69; sprawa C-387/92, *Banco Exterior de España przeciwko Ayuntamiento de Valencia*, [1994], Rec. I-877, pkt 13; sprawa C-295/97 *Piaggio* [1999], Rec. I-3735, pkt 34; sprawa C-39/94, *SFEI*, pkt 58; sprawa C-237/04, *Enirisorse* [2006] Zb.Orz. I-2843, pkt 42; sprawa C-66/02, *Włochy przeciwko Komisji* [2005] Zb.Orz. I- 10901, pkt 77.

⁽⁵⁾ Por. opinię rzecznika generalnego Jacobsa w sprawach połączonych C-278/92, C-279/92 oraz C-280/92, *Hiszpania przeciwko Komisji*, pkt 28: „Pomoc państwa jest przyznawana wówczas, gdy państwo członkowskie udostępnia przedsiębiorstwu fundusze, które w normalnym toku zdarzeń nie zostałyby dostarczone przez inwestora z sektora prywatnego, stosującego normalne handlowe kryteria oraz nie biorące pod uwagę innych czynników natury społecznej, politycznej lub filantropijnej”.

⁽⁶⁾ Sprawa 290/83 *Komisja przeciwko Francji* [1985], Rec. 439, pkt 14; sprawa C-482/99, *Francja przeciwko Komisji*, [2002] Zb.Orz. I-4397, pkt 36-42.

aby pomoc ze środków publicznych można było uznać za pomoc państwa, musi ona sprzyjać pewnym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów („selektywność”), w przeciwieństwie do środków ogólnych, do których art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG nie ma zastosowania⁽⁷⁾. Dodatkowym kryterium jest zakłócenie lub ryzyko zakłócenia konkurencji oraz wpływ pomocy na handel pomiędzy Umawiającymi się Stronami Porozumienia EOG⁽⁸⁾.

9. Orzecznictwo Trybunału EFTA i sądów Wspólnoty Europejskiej⁽⁹⁾ oraz decyzje Urzędu oraz Komisji Europejskiej często dotyczyły kwestii, czy dane środki mogą zostać zakwalifikowane jako pomoc państwa. Dodatkowo Komisja wydała szczegółowe wskazówki dotyczące niektórych złożonych kwestii, takich jak zastosowanie zasady prywatnego inwestora⁽¹⁰⁾ i testu prywatnego wierzyciela⁽¹¹⁾, okoliczności, w których gwarancje państwowe muszą być uznane za pomoc państwa⁽¹²⁾, traktowanie sprzedaży gruntów publicznych⁽¹³⁾, ubezpieczenia kredytów eksportowych⁽¹⁴⁾, bezpośrednie opodatkowanie działalności gospodarczej⁽¹⁵⁾, inwestycje kapitału podwyższonego ryzyka⁽¹⁶⁾, oraz pomoc państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną⁽¹⁷⁾. Do Porozumienia EOG włączono również rozporządzenie Komisji w sprawie pomocy nieprzekraczającej progu *de minimis*⁽¹⁸⁾. Orzecznictwo Trybunału EFTA i Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, wskazówki Urzędu oraz praktyka decyzyjna mogą stanowić wartościową pomoc dla sądów krajowych oraz potencjalnych stron roszcujących dotyczącą pojęcia pomocy państwa.
10. W przypadku wątpliwości dotyczących istnienia pomocy państwa sądy krajowe mogą zwrócić się do Urzędu o wydanie opinii na podstawie pkt 2 niniejszego rozdziału. Działanie to jest bez uszczerbku dla możliwości zwrócenia się przez sąd krajowy do Trybunału EFTA o wydanie opinii doradczej na podstawie art. 34 porozumienia o nadzorze i Trybunale.

⁽⁷⁾ Przejrzystą analizę takiego rozróżnienia można znaleźć w opinii rzecznika generalnego Darmona w sprawach połączonych C-72 oraz C-73/91, *Sloman Neptun przeciwko Bodo Ziesemer* [1993] Rec. I-887. Zob. również sprawy połączone E-5/04, E-6/04 i E-7/04 *Fesil and Finnjord a.o. przeciwko Urzędowi Nadzoru EFTA* [2005] EFTA Court Report 121, pkt 76-87 i sprawa E-6/98 *Rząd Norwegii przeciwko Urzędowi Nadzoru EFTA* [1999] EFTA Court Report 74, pkt 33-38.

⁽⁸⁾ Zob. sprawy połączone E-5/04, E-6/04 i E-7/04 *Fesil and Finnjord a.o. przeciwko Urzędowi Nadzoru EFTA* pkt 93-102. Zob. również sprawy połączone C-393/04 i C-41/05 *Air Liquide Industries Belgium*, [2006] Zb.Orz. I-5293, pkt 33-36; sprawa C-222/04, *Cassa di Risparmio de Firenze i in.*, [2006] Zb.Orz. I-289, pkt 139-141; oraz sprawa C-310/99, *Włochy przeciwko Komisji*, [2002] Zb.Orz. I-2289, pkt 84-86.

⁽⁹⁾ Dobrym przykładem jest wyrok ETS w sprawie *Altmark*, sprawa C-280/00 *Altmark Trans GmbH i Regierungspräsidium Magdeburg przeciwko Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*, [2003] Rec. I-07747. Zob. również na przykład sprawa E-6/98 *Rząd Norwegii przeciwko Urzędowi Nadzoru EFTA* oraz sprawy połączone E-5/04, E-6/04 i E-7/04 *Fesil and Finnjord a.o. przeciwko Urzędowi Nadzoru EFTA*, pkt 76-87.

⁽¹⁰⁾ Jeśli chodzi o ogólne zasady dotyczące testu prywatnego inwestora zob. sprawa C-142/87, *Belgia przeciwko Komisji (Tubemeuse)* [1990] Rec. I-959; sprawa C-305/89, *Włochy przeciwko Komisji (Alfa Romeo)*, [1991] Rec. I-1603 pkt 19 i 20. Szczegółową argumentację można znaleźć w sprawach połączonych T-228/99 i T-233/99, *Westdeutsche Landesbank Girozentrale przeciwko Komisji*, [2003] Zb.Orz. II-435, pkt 245 i nast. Zob. także rozdział Wytycznych Urzędu Nadzoru EFTA dotyczących pomocy państwa w sprawie udziałów znajdujących się w posiadaniu organów władzy publicznej (Dz.U. L 231 z 3.9.1994, s. 1, Suplement EOG nr 32 z 3.9.1994, s. 1). Rozdział ten opiera się na biuletynie WE 9-1984 w sprawie stosowania [ex] art. 92 i 93 Traktatu EWG do udziałów znajdujących się w posiadaniu organów władzy publicznej (Biuletyn Wspólnot Europejskich nr 9-1984), włączonych w pkt 9 załącznika XV do Porozumienia EOG. Zob. także rozdział Wytycznych Urzędu Nadzoru EFTA dotyczących pomocy państwa w sprawie stosowania przepisów dotyczących pomocy państwa do przedsiębiorstw publicznych w sektorze wytwórczym (Dz.U. L 231 z 3.9.1994, s. 1, Suplement EOG nr 32 z 3.9.1994, s. 1). Rozdział odpowiada komunikatowi Komisji w sprawie stosowania art. [ex] 92 i 93 Traktatu EWG i art. 5 dyrektywy Komisji 80/723/EWG do przedsiębiorstw publicznych w sektorze wytwórczym (Dz.U. C 307/3 z 13.11.1993, s. 3). Jeśli chodzi o stosowanie tej zasady w odniesieniu do finansowania portów lotniczych zob. rozdział Wytycznych Urzędu dotyczących pomocy państwa w sprawie finansowania portów lotniczych i pomocy państwa na rozpoczęcie działalności dla przedsiębiorstw lotniczych oferujących przeloty z regionalnych portów lotniczych (Dz.U. L 62 z 6.3.2008, s. 30, Suplement EOG nr 12 z 6.3.2008, s. 3). Rozdział ten odpowiada wytycznym wspólnotowym dotyczącym finansowania portów lotniczych i pomocy na rozpoczęcie działalności dla przedsiębiorstw lotniczych oferujących przeloty z regionalnych portów lotniczych (Dz.U. C 312 z 9.12.2005, pkt 42-52, s. 1).

⁽¹¹⁾ Sprawa C-342/96 *Hiszpania przeciwko Komisji*, [1999] Rec. I-2459, pkt 34; oraz sprawa C-256/97, *DM Transport* [1999] Rec. I-3913, pkt 25.

⁽¹²⁾ Rozdział Wytycznych Urzędu dotyczących pomocy państwa w sprawie gwarancji państwowych (jeszcze nie opublikowany). Rozdział ten odpowiada zawiadomieniu Komisji w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy państwa w formie gwarancji (Dz.U. C 155 z 20.6.2008, s. 10).

⁽¹³⁾ Rozdział Wytycznych Urzędu dotyczących pomocy państwa w sprawie elementów pomocy państwa w sprzedaży gruntów i budynków przez władze publiczne (Dz.U. L 137 z 8.6.2000, s. 28, Suplement EOG nr 26 z 8.6.2000, s. 19). Rozdział ten odpowiada komunikatowi Komisji w sprawie elementów pomocy państwa w sprzedaży gruntów i budynków przez władze publiczne (Dz.U. C 209 z 10.7.1997, s. 3).

⁽¹⁴⁾ Rozdział Wytycznych Urzędu dotyczących pomocy państwa w sprawie krótkoterminowego ubezpieczenia kredytów eksportowych (Dz.U. L 120 z 23.4.1998, s. 27, Suplement EOG nr 16 z 23.4.1998, s. 1), ostatnio zmieniony decyzją Urzędu nr 95/06/COL (Dz.U. L 324 z 23.11.2006, s. 38, Suplement EOG nr 57 z 23.11.2006, s. 28). Rozdział ten odpowiada komunikatowi Komisji do państw członkowskich zgodnie z art. 93 ust. 1 Traktatu WE dotyczącemu stosowania art. 92 i 93 Traktatu do krótkoterminowego ubezpieczenia kredytów eksportowych (Dz.U. C 281 z 17.9.1997, s. 4), ostatnia zmiana w komunikacie wprowadzona przez: komunikat Komisji do państw członkowskich zmieniający zgodnie z art. 93 ust. 1 Traktatu WE komunikat dotyczący stosowania art. 92 i 93 Traktatu do krótkoterminowych ubezpieczeń kredytów eksportowych (Dz.U. C 325 z 22.12.2005, s. 22).

⁽¹⁵⁾ Rozdział Wytycznych Urzędu dotyczących pomocy państwa w sprawie stosowania reguł pomocy państwa do bezpośredniego opodatkowania działalności gospodarczej (Dz.U. L 137 z 8.6.2000, s. 20, Suplement EOG nr 26 z 8.6.2000, s. 10). Rozdział ten odpowiada zawiadomieniu Komisji w sprawie stosowania reguł pomocy państwa do środków związanych z bezpośrednim opodatkowaniem działalności gospodarczej (Dz.U. C 384 z 10.12.1998, s. 3).

⁽¹⁶⁾ Rozdział Wytycznych Urzędu dotyczących pomocy państwa w sprawie pomocy państwa na wspieranie inwestycji kapitału podwyższonego ryzyka w małych i średnich przedsiębiorstwach (jeszcze nie opublikowany). Rozdział ten jest oparty na Wytycznych wspólnotowych w sprawie pomocy państwa na wspieranie inwestycji kapitału podwyższonego ryzyka w małych i średnich przedsiębiorstwach (Dz.U. C 194 z 18.8.2006, s. 2).

⁽¹⁷⁾ Rozdział Wytycznych Urzędu dotyczących pomocy państwa w sprawie pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną (jeszcze nie opublikowany). Rozdział ten odpowiada Wspólnotowym zasadom ramowym dotyczącym pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną (Dz.U. C 323 z 30.12.2006, s. 1).

⁽¹⁸⁾ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy *de minimis* (Dz.U. 379 z 28.12.2006, s. 5) włączone w pkt 1ea załącznika XV do Porozumienia EOG decyzją Wspólnego Komitetu EOG nr 29/2007 (Dz.U. L 209 z 9.8.2007, s. 52, i Suplement EOG nr 38 z 9.8.2007, s. 34).

1.1.2. Obowiązek stosowania okresu zawieszenia

11. Zgodnie z art. 1 ust. 3 zdanie ostatnie w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale państwa EFTA nie mogą wprowadzać w życie środków pomocy państwa bez uprzedniej zgody Urzędu (obowiązek stosowania okresu zawieszenia):

„Urząd Nadzoru EFTA jest informowany, w czasie odpowiednim do przedstawienia swych uwag, o wszelkich planach przyznania lub zmiany pomocy. Jeżeli Urząd uznaje, że plan nie jest zgodny z funkcjonowaniem Porozumieniem EOG, przy uwzględnieniu art. 61 Porozumienia EOG, wszczyna bezzwłocznie procedurę przewidzianą w ustępie 2. Dane państwo nie może wprowadzać w życie projektowanych środków dopóki procedura ta nie doprowadzi do wydania decyzji końcowej.”⁽¹⁹⁾.

12. Możliwe jest jednak zaistnienie okoliczności, w których pomoc państwa może być zgodnie z prawem wprowadzona w życie bez uprzedniej zgody Urzędu:
- a) w przypadku gdy środek jest objęty ogólnym rozporządzeniem w sprawie wyłączeń grupowych⁽²⁰⁾. W przypadku gdy środek spełnia wszelkie wymagania ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, państwo EFTA jest zwolnione z obowiązku zgłoszenia planowanego środka pomocy i wówczas nie zachodzi obowiązek stosowania okresu zawieszenia;
- b) podobnie obowiązek stosowania okresu zawieszenia nie dotyczy istniejącej pomocy⁽²¹⁾. Obejmuje to między innymi przypadki, gdy pomoc jest przyznawana w ramach programu istniejącego przed przystąpieniem państwa EFTA do Porozumienia EOG lub w ramach programu uprzednio zatwierdzonego przez Urząd⁽²²⁾.
13. Postępowania w sprawach pomocy państwa prowadzone przed sądami krajowymi mogą niekiedy dotyczyć stosowania przepisów ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych lub też istniejącego lub zatwierdzonego programu pomocy. W przypadku gdy w grę wchodzi to rozporządzenie lub program pomocy, sąd krajowy może jedynie ocenić, czy spełnione zostały wszystkie warunki rozporządzenia lub programu. W innym przypadku nie może on ocenić zgodności środka pomocy, ponieważ ocena ta leży w wyłącznej gestii Urzędu⁽²³⁾.
14. W przypadku gdy sąd krajowy musi stwierdzić, czy środek należy do zatwierdzonego programu pomocy, może on jedynie sprawdzić, czy spełnione zostały wszystkie warunki decyzji zatwierdzającej. Jeżeli kwestie poruszane na poziomie krajowym dotyczą ważności decyzji Urzędu, sąd krajowy powinien opierać się na procedurze określonej w art. 34 porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽²⁴⁾. Niemożliwe jest jednak zakwestionowanie ważności pierwotnej decyzji Urzędu w drodze opinii doradczej, jeżeli strona roszcząca miała niepodważalną możliwość zakwestionowania decyzji w Trybunale EFTA na mocy art. 36 porozumienia o nadzorze i Trybunale, lecz z tej możliwości nie skorzystała⁽²⁵⁾.
15. W przypadku wątpliwości dotyczących stosowania przepisów ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych lub też istniejącego lub zatwierdzonego programu pomocy, sąd krajowy może zwrócić się do Urzędu o wydanie opinii na mocy postanowień pkt 2 niniejszego rozdziału.

1.1.3. Rola Urzędu Nadzoru EFTA oraz sądów krajowych

16. Zarówno sądy krajowe, jak i Urząd odgrywają kluczową, lecz odmienną rolę w egzekwowaniu przepisów pomocy państwa⁽²⁶⁾.

⁽¹⁹⁾ Obowiązek stosowania okresu zawieszenia został powtórnie opisany w art. 3 w części II protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, który odzwierciedla rozporządzenie Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (Dz.U. L 83 z 27.3.1999, s. 1) („rozporządzenie proceduralne”). Rozporządzenie (WE) nr 659/1999 zostało następnie włączone do protokołu 26 do Porozumienia EOG decyzją Wspólnego Komitetu EOG 164/2001 (Dz.U. L 65 z 7.3.2002, s. 46, Suplement EOG nr 13 z 7.3.2002, s. 26). Jeśli chodzi o dokładną datę przyznania pomocy zob. rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy *de minimis* (Dz.U. L 379 z 28.12.2006, s. 5), motyw 10. Rozporządzenie to zostało włączone do porozumienia EOG w pkt 1ea załącznika XV do Porozumienia decyzją Wspólnego Komitetu EOG nr 29/2007 (Dz.U. L 209 z 9.8.2007, s. 52, Suplement EOG nr 38 z 9.8.2007, s. 34).

⁽²⁰⁾ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (Dz.U. L 214 z 9.8.2008, s. 3), włączone do pkt 1j załącznika XV do Porozumienia EOG decyzją Komitetu Wspólnego EOG nr 120/2008 (Dz.U. L 339 z 18.12.2008, s. 111, Suplement EOG nr 79 z 18.12.2008, s. 20). Zasady regulujące przechodzenie na nowy system są zawarte w art. 44 tego rozporządzenia. Ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych zastąpiło rozporządzenie Komisji (WE) nr 68/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy szkoleniowej (Dz.U. L 10 z 13.1.2001, s. 20), rozporządzenie Komisji (WE) nr 70/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw (Dz.U. L 10 z 13.1.2001, s. 33), rozporządzenie Komisji (WE) nr 2204/2002 z dnia 12 grudnia 2002 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia (Dz.U. L 337 z 13.12.2002, s. 3) oraz rozporządzenie Komisji (WE) nr 1628/2006 z dnia 24 października 2006 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu do krajowej regionalnej pomocy inwestycyjnej (Dz.U. L 302 z 1.11.2006, s. 29).

⁽²¹⁾ Zob. art. 1 lit. b) w części II protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale.

⁽²²⁾ Zasada ta nie ma zastosowania, jeżeli sam program przewiduje obowiązek indywidualnego zgłoszenia w przypadku niektórych rodzajów pomocy. Jeśli chodzi o obowiązującą pomoc zob. także sprawa C-44/93 *Namur-Les assurances du crédit przeciwko Office national du ducroire i państwu belgijskiemu* [1994] Rec. I-3829, pkt 28-34 oraz sprawy połączone E-5/04, E-6/04 i E-7/04 *Fesil and Finnjord a.o. przeciwko Urzędowi Nadzoru EFTA*, pkt 157.

⁽²³⁾ Zob. pkt 17.

⁽²⁴⁾ Jeżeli chodzi o decyzje nakazujące zwrot pomocy, zob. pkt 53-57 rozdziału Wytucznych Urzędu dotyczących pomocy państwa w sprawie odzyskania pomocy państwa przyznanej bezprawnie i niezgodnej ze wspólnym rynkiem.

⁽²⁵⁾ Sprawa C-188/92, *TWD Textilwerke Deggendorf przeciwko Niemcom* [1994] Rec. I-833, pkt 17, 25 i 26; zob. także sprawy połączone C-346/03 i C-529/03, *Aztemi i in.* [2006] Zb.Orz. I-1875, pkt 31; oraz sprawa C-232/05, *Komisja przeciwko Francji („Scotti”)* [2006] Zb.Orz. I-10071, pkt 59.

⁽²⁶⁾ Sprawa C-368/04 *Transalpine Ölleitung in Österreich*, pkt 37; sprawy połączone C-261/01 i C-262/01 *Van Calster i Cleeren* [2003] Rec. I-12249, pkt 74; oraz sprawa C-39/94, *SFEI i in.*, pkt 41.

17. Główną rolą Urzędu jest badanie zgodności proponowanych środków pomocy z funkcjonowaniem Porozumienia EOG w oparciu o kryteria określone w art. 61 ust. 2 i 3 Porozumienia. Ocena zgodności leży wyłącznie w gestii Urzędu i podlega przeglądowi przez Trybunał EFTA. Sądy krajowe nie są uprawnione do stwierdzenia, czy środek pomocy państwa jest zgodny z art. 61 ust. 2 lub 3 Porozumienia EOG ⁽²⁷⁾.
18. Rola sądów krajowych zależy od danego środka pomocy oraz od tego, czy został on należycie zgłoszony i zatwierdzony przez Urząd:
- a) sądy krajowe mogą otrzymywać wnioski o interwencję w sprawach, w których władze państwa EFTA ⁽²⁸⁾ przyznały pomoc, nie przestrzegając obowiązku stosowania okresu zawieszenia. Taka sytuacja może zaistnieć, jeżeli pomoc nie została w ogóle zgłoszona, albo jeżeli władze krajowe wprowadziły ją w życie przed zatwierdzeniem jej przez Urząd. Rolą sądów krajowych w takich sprawach jest ochrona praw osób fizycznych, które odczuwają skutki niezgodnego z prawem wprowadzenia pomocy w życie ⁽²⁹⁾;
- b) sądy krajowe odgrywają również ważną rolę w egzekwowaniu decyzji o zwrocie pomocy, przyjętych na mocy art. 14 ust. 1 w części II protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, gdzie ocena Urzędu prowadzi do stwierdzenia, że pomoc przyznana niezgodnie z prawem jest niezgodna z funkcjonowaniem Porozumienia EOG oraz nakazuje danemu państwu EFTA zwrot niezgodnej z prawem pomocy przez beneficjenta. Zaangażowanie sądów krajowych w tego typu sprawy zwykle będzie wynikać z roszczeń skierowanych przez beneficjentów, których celem jest dokonanie sprawdzenia zgodności pod względem prawnym wniosku o zwrot wydanego przez władze krajowe. Możliwe jest jednak podjęcie również innych działań prawnych w zależności od przepisów krajowego prawa formalnego (na przykład działań organów państwa EFTA skierowanych przeciwko beneficjentowi w celu pełnego wykonania decyzji Urzędu o zwrocie pomocy).
19. Chroniąc interesy osób fizycznych, sądy krajowe muszą w pełni uwzględnić skuteczność art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, a także interesy rynku EOG.
20. Rola sądów krajowych w odniesieniu do powyższych okoliczności została bardziej szczegółowo określona w pkt 1.2 i 1.3 niniejszego rozdziału.
- 1.2. Rola sądów krajowych w egzekwowaniu postanowień art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale - pomoc państwa niezgodna z prawem**
21. Zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z obowiązku stosowania okresu zawieszenia, określonego w art. 88 ust. 3 Traktatu WE, który znajduje odzwierciedlenie w art. 1 ust. 3 zdanie ostatnie w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, wynikają indywidualne prawa stron poszkodowanych (na przykład konkurentów beneficjenta) mające bezpośredni skutek ⁽³⁰⁾. Poszkodowane strony mogą dochodzić swoich praw, występując na drodze sądowej przed właściwymi sądami krajowymi przeciw państwu członkowskiemu WE przyznającemu pomoc. Rozpatrywanie takich spraw i ochrona praw konkurentów na mocy art. 88 ust. 3 Traktatu WE to jedno z najważniejszych zadań sądów krajowych w dziedzinie pomocy państwa.
22. Sądy krajowe w państwach EFTA pełnią tę samą rolę. Jednakże w państwach EFTA wewnętrzny skutek prawa EOG jest regulowany prawem konstytucyjnym, z zastrzeżeniem protokołu 35 Porozumienia EOG. Zgodnie z protokołem 35 państwa EFTA muszą zapewnić, w razie konieczności w drodze oddzielnego ustawowego przepisu, że w przypadku konfliktu między wdrożonymi zasadami EOG a innymi przepisami ustawowymi nadrzędne są wdrożone zasady EOG. Według Trybunału EFTA osoby fizyczne i podmioty gospodarcze muszą mieć prawo na poziomie krajowym do odwoływania się do i roszczenia sobie praw wywodzących się z przepisów prawa EOG ⁽³¹⁾, które to prawa są wprowadzane lub zostały wprowadzone jako część danego krajowego porządku prawnego, jeżeli są one bezwarunkowe i wystarczająco precyzyjne ⁽³²⁾. W opinii Urzędu i zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie identycznego postanowienia w art. 88 ust. 3 Traktatu WE, art. 1 ust 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale spełnia domyślne kryteria określone w protokole 35 do Porozumienia EOG dotyczące bycia bezwarunkowym i wystarczająco precyzyjnym.

⁽²⁷⁾ Sprawa C-199/06, *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication* [2008] Zb.Orz. I-469, pkt 38; sprawa C-17/91, *Lornoy i in. przeciwko państwu belgijskiemu* [1992] Rec. I-6523, pkt 30; oraz sprawa C-354/90 *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji*, pkt 14.

⁽²⁸⁾ Obejmuje to władze szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego.

⁽²⁹⁾ Sprawa C-368/04 *Transalpine Olleitung in Österreich*, pkt 38 i 44; połączone sprawy C-261/01 i C-262/01 *Van Calster i Cleeren*, pkt 75; oraz sprawa C-295/97 *Piaggio*, pkt 31.

⁽³⁰⁾ Sprawa 6/64 *Costa przeciwko E.N.E.L.* [1964] Rec. 1141; sprawa 120/73 *Lorenz GmbH przeciwko Bundesrepublik Deutschland i in.* [1973] Rec. 1471, pkt 8; i sprawa C-354/90 *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji*, pkt 11

⁽³¹⁾ W tym kontekście zob. preambula porozumienia o nadzorze i Trybunale, która wyjaśnia, że „celem Umawiających się Stron Porozumienia EOG, przy pełnym poszanowaniu niezawisłości sądów, jest osiągnięcie i utrzymanie jednolitej interpretacji i jednolitego stosowania Porozumienia EOG i tych przepisów prawodawstwa wspólnotowego, które są w znacznym stopniu odtworzone we wspomnianym Porozumieniu, oraz doprowadzenie do równego traktowania osób fizycznych i podmiotów gospodarczych w kontekście czterech swobód i warunków konkurencji”. Ponadto w preambule stwierdza się, że „w ramach stosowania protokołów 1-4 do niniejszego Porozumienia, przed wejściem w życie niniejszego Porozumienia, odpowiednio uwzględnione zostaną prawne i administracyjne praktyki Komisji Wspólnot Europejskich”.

⁽³²⁾ Sprawa E-1/94 *Ravintoloitsijain Liiton Kustannus Oy Restamark* [1994-1995] EFTA Court Report 15, pkt 77.

23. Fakt, że art. 1 ust. 3 zdanie ostatnie w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale został włączony do krajowego porządku prawnego państw EFTA⁽³³⁾, umożliwia pokrzywdzonym stronom wnoszenie do sądów krajowych pozwów przeciwko naruszeniu obowiązku stosowania okresu zawieszenia. W konsekwencji sąd krajowy powinien wykorzystać wszelkie odpowiednie narzędzia i środki zaradcze oraz zastosować wszelkie stosowne przepisy prawa krajowego w celu egzekwowania przepisów prawa krajowego wdrażających art. 1 ust. 3 zdanie ostatnie w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽³⁴⁾.
24. W tym kontekście kluczowa rola sądów krajowych wynika również z faktu, że uprawnienia własne Urzędu dotyczące ochrony konkurencji i innych osób trzecich przed pomocą niezgodną z prawem są ograniczone. Co najważniejsze, Urząd nie może podejmować ostatecznej decyzji nakazującej zwrot pomocy, jeżeli jedynym naruszeniem jest niezgłoszenie pomocy zgodnie z art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽³⁵⁾. W związku z tym Urząd musi przeprowadzić pełną ocenę zgodności, niezależnie od tego, czy przestrzegany był obowiązek stosowania okresu zawieszenia, czy też nie⁽³⁶⁾. Ocena ta może być czasochłonna, zaś uprawnienia Urzędu do wydawania nakazu tymczasowego odzyskania pomocy podlegają bardzo surowym wymogom prawnym⁽³⁷⁾.
25. Postępowania przed sądami krajowymi są więc ważnym sposobem dochodzenia roszczeń przez konkurentów i inne osoby trzecie poszkodowane na skutek pomocy państwa niezgodnej z prawem. Środki zaradcze możliwe do uzyskania przed sądami krajowymi obejmują:
- a) zapobieganie wypłacie pomocy niezgodnej z prawem;
 - b) zwrot pomocy niezgodnej z prawem (niezależnie od jej zgodności ze wspólnym rynkiem);
 - c) zwrot odsetek naliczanych za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem;
 - d) odszkodowania dla konkurencji i innych osób trzecich; oraz
 - e) środki tymczasowe zapobiegające pomocy niezgodnej z prawem.
26. Każdy z powyższych środków zaradczych został bardziej szczegółowo opisany w pkt 1.2.1 - 1.2.6 niniejszego rozdziału.

1.2.1. Zapobieganie wypłacie pomocy niezgodnej z prawem

27. Sądy krajowe są zobowiązane do ochrony praw osób fizycznych poszkodowanych w wyniku naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia. Sądy krajowe mają więc obowiązek wyciągnąć wszelkie odpowiednie konsekwencje prawne, zgodnie z prawem krajowym, w przypadku naruszenia art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽³⁸⁾. Obowiązki sądów krajowych nie ograniczają się jednak do niezgodnej z prawem pomocy, która została już wypłacona. Rozpatrują one również przypadki, w których niezgodna z prawem pomoc ma dopiero zostać wypłacona. Sądy krajowe muszą chronić prawa osób fizycznych przed ich potencjalnym naruszeniem⁽³⁹⁾. W przypadku gdy niezgodna z prawem pomoc ma dopiero zostać wypłacona, obowiązkiem sądu krajowego jest zapobiec dokonaniu tej wypłaty.
28. Obowiązek zapobiegania przez sądy krajowe wypłacie pomocy niezgodnej z prawem może przyjąć wiele form uregulowań proceduralnych, w zależności od różnych typów postępowania możliwych w ramach prawa krajowego. Wielokrotnie strona roszcząca będzie usiłowała zakwestionować ważność aktu krajowego przyznającego

⁽³³⁾ Przepis o obowiązku stosowania okresu zawieszenia wdrożono w Islandii na mocy art. 30 ustawy o konkurencji (Samkeppnislög) nr 44/2005, z późniejszymi zmianami (Dziennik Ustaw, Sekcja A z 20 maja 2005 r.). W Norwegii przepis ten został wdrożony na mocy §1 rozporządzenia nr 198 z 21.2.2003 (Forskrift om gjennomføring av EØS-avtalens vedlegg til Protokoll 3 om nærmere regler for anvendelsen av EF-traktatens artikkel 93 (prosedyreforordningen)), wprowadzonego dekretem królewskim z dnia 21 lutego 2003 r. zgodnie z ustawą nr 117 z dnia 27 listopada 1992 r. dotyczącą pomocy państwa, por. artykuł 61 Porozumienia EOG, z późniejszymi zmianami. Rozporządzenie nr 198 zostało ostatnio zmienione rozporządzeniem nr 277 z 3.3.2006, wprowadzonym dekretem królewskim z tą samą datą. Jako że Liechtenstein ma system monistyczny, obowiązek stosowania okresu zawieszenia jest jako taki częścią wewnętrznego porządku prawnego Liechtensteinu (Liechtensteinisches Landesgesetzblatt, Jahrgang 1995, nr 72 z 28 kwietnia 1995 r.).

⁽³⁴⁾ Podczas gdy należy zachować zgodność z zasadą określoną w art. 3 ust. 1 Porozumienia EOG, to jednak w ramach wewnętrznego systemu prawnego państwa EFTA ustalana jest procedura prawna prowadząca do takiego skutku, zob. sprawa 120/73 *Lorenz GmbH przeciwko Bundesrepublik Deutschland* i in. [1973] Rec. 1471, pkt 9.

⁽³⁵⁾ Sprawa C-301/87 *Francja przeciwko Komisji*, „Boussac” [1990] Rec. I-307 oraz sprawa C-142/87 *Belgia przeciwko Komisji* („Tubemeuse”) [1990] Rec. I-959.

⁽³⁶⁾ Sprawa C-301/87 *Francja przeciwko Komisji* („Boussac”), pkt 17-23; sprawa C-142/87 *Belgia przeciwko Komisji* („Tubemeuse”), pkt 15-19; sprawa C-354/90 *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires* i in. przeciwko Francji, pkt 14; oraz sprawa C-199/06 *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 38.

⁽³⁷⁾ Por. art. 11 ust. 2 w części II protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, na podstawie którego wymagany jest brak wątpliwości co do charakteru pomocowego danego środka, wymagane jest pilne działanie oraz istnieje poważne ryzyko wyrządzenia konkurentowi poważnej i nieodwracalnej szkody.

⁽³⁸⁾ Sprawa C-354/90 *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires* i in. przeciwko Francji, pkt 12; sprawa C-39/94, *SFEI* i in., pkt 40; sprawa C-368/04 *Transalpine Ölleitung in Österreich*, pkt 47; oraz sprawa C-199/06, *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 41.

⁽³⁹⁾ Sprawa C-368/04 *Transalpine Ölleitung in Österreich*, pkt 38 i 44; sprawy połączone C-261/01 i C-262/01 *Van Calster and Cleeren*, pkt 75; oraz sprawa C-295/97 *Piaggio*, pkt 31.

pomoc państwa niezgodną z prawem. W takich przypadkach zapobieganie wypłacie pomocy niezgodnej z prawem będzie zwykle logiczną konsekwencją ustalenia, że akt przyznający pomoc jest nieważny, jako skutek naruszenia przez państwo EFTA art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽⁴⁰⁾.

1.2.2. Zwrot pomocy niezgodnej z prawem

29. Gdy sąd krajowy ma do czynienia z przypadkiem niezgodnej z prawem pomocy, musi on wyciągnąć wszelkie możliwe konsekwencje prawne zgodne z prawem krajowym. Zasadniczo więc sąd krajowy musi nakazać beneficjentowi zwrot pełnej kwoty niezgodnej z prawem pomocy państwa⁽⁴¹⁾. Nakazanie zwrotu pełnej kwoty niezgodnej z prawem pomocy państwa to część obowiązków sądu krajowego w zakresie ochrony indywidualnych praw strony roszczącej (na przykład konkurenta) na mocy art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale. Obowiązek nakazania zwrotu pomocy ciąży na sądzie krajowym nie zależy więc od zgodności środka pomocy z art. 61 ust. 2 lub 3 Porozumienia EOG.
30. Ponieważ sądy krajowe muszą nakazać zwrot pomocy niezgodnej z prawem w pełnym wymiarze, niezależnie od jej zgodności ze wspólnym rynkiem, procedura zwrotu może być szybsza przed sądem krajowym niż w trybie złożenia skargi do Urzędu. W rzeczy samej, inaczej niż ma to miejsce w przypadku Urzędu⁽⁴²⁾, sąd krajowy może i powinien ograniczyć się do stwierdzenia, czy środek stanowi pomoc państwa i czy zachodzi obowiązek stosowania okresu zawieszenia.
31. Obowiązek odzyskania pomocy przez sąd krajowy nie jest jednak bezwzględny. Zgodnie z orzecznictwem w sprawie „SFEI”⁽⁴³⁾ mogą mieć miejsce okoliczności wyjątkowe, w których zwrot niezgodnej z prawem pomocy państwa jest niewłaściwy. Właściwy tryb postępowania w tym kontekście powinien przypominać tryb obowiązujący na podstawie art. 14 i 15 w części II protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽⁴⁴⁾. Innymi słowy, okoliczności, które nie blokowałyby wydanego przez Urząd nakazu zwrotu pomocy niezgodnej z prawem, nie mogą uzasadniać odstąpienia od nakazu zwrotu pomocy w pełnym wymiarze wydanego przez sąd krajowy. Norma, która będzie stosowana w tej sprawie przez Trybunał EFTA, jest bardzo surowa⁽⁴⁵⁾. Zgodnie z podejściem przyjętym przez Trybunał EFTA oraz Europejski Trybunał Sprawiedliwości zasadniczo beneficjent pomocy niezgodnej z prawem nie może powoływać się na uzasadnione oczekiwania w drodze zarzutu wobec nakazu Urzędu dotyczącego zwrotu pomocy⁽⁴⁶⁾. Jest tak dlatego, że staranny przedsiębiorca powinien być w stanie zweryfikować, czy pomoc, którą uzyskał, została zgłoszona, czy nie⁽⁴⁷⁾.
32. Uzasadnieniem niewydania nakazu zwrotu pomocy przez sąd krajowy poprzez odniesienie do art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale musi być konkretny i określony fakt, który doprowadził do powstania uzasadnionych oczekiwań ze strony beneficjenta⁽⁴⁸⁾. Może to być przypadek, w którym Urząd wydał precyzyjne zapewnienie, że dany środek nie stanowi pomocy państwa lub nie jest objęty obowiązkiem stosowania okresu zawieszenia⁽⁴⁹⁾.
33. Zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości⁽⁵⁰⁾ obowiązek wydania przez sąd krajowy nakazu zwrotu pomocy państwa niezgodnej z prawem w pełnym wymiarze wygasa, jeżeli do czasu wydania orzeczenia przez sąd krajowy Urząd zdecydował, że pomoc jest zgodna z funkcjonowaniem Porozumienia EOG. Ponieważ celem obowiązku stosowania okresu zawieszenia jest zapewnienie, że jedynie pomoc zgodna ze wspólnym rynkiem może być wprowadzona w życie, cel ten nie może być udaremniany w przypadku, gdy

⁽⁴⁰⁾ W celu uzyskania informacji na temat nieważności aktu przyznającego pomoc w przypadkach, gdy państwo członkowskie WE naruszyło art. 88 ust. 3 Traktatu WE, zob. sprawa C-354/90 *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji*, pkt 12; zob. także, jako przykład, wyrok Niemieckiego Federalnego Trybunału Sprawiedliwości („Bundesgerichtshof”) z dnia 4 kwietnia 2003 r., V ZR 314/02, VIZ 2003, 340 oraz wyrok z dnia 20 stycznia 2004 r., XI ZR 53/03, NVwZ 2004, 636.

⁽⁴¹⁾ Sprawa C-71/04 *Xunta de Galicia* [2005] Zb.Orz. I-7419, pkt 49; sprawa C-39/94, *SFEI i in.*, pkt 40 i 68; oraz sprawa C-354/90 *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji*, pkt 12.

⁽⁴²⁾ Który musi przeprowadzić analizę zgodności przed wydaniem nakazu zwrotu pomocy.

⁽⁴³⁾ Sprawa C-39/94 *SFEI i in.*, pkt 70 i 71, odnosząca się do opinii rzecznika generalnego Jacobsa w tej sprawie, pkt 73 do 75; zob. także sprawa 223/85 *RSV przeciwko Komisji* [1987] Rec. 4617, pkt 17; oraz sprawa C-5/89 *Komisja przeciwko Niemcom* [1990] Rec. I-3437, pkt 16.

⁽⁴⁴⁾ Jeśli chodzi o stosowane w tym zakresie standardy zob. opinia rzecznika generalnego Jacobsa w sprawie C-39/94 *SFEI i in.*, pkt 75.

⁽⁴⁵⁾ Artykuł 14 przewiduje wyłączenie z obowiązku Urzędu odzyskania udzielonej pomocy jedynie w przypadku, gdy odzyskanie środków byłoby sprzeczne z ogólną zasadą prawa EOG. Jedynym przypadkiem, w którym państwo EFTA może odstąpić od wykonania decyzji nakazującej odzyskanie pomocy państwa wydanej przez Urząd, jest ten, w którym tego typu odzyskanie byłoby absolutnie niemożliwe, por. pkt 17 rozdziału Wytocznych Urzędu dotyczących pomocy państwa w sprawie odzyskania pomocy państwa niezgodnej z prawem i ze wspólnym rynkiem (jeszcze nie opublikowanego). Rozdział ten odpowiada zawiadomieniu Komisji w sprawie zapewnienia skutecznego wykonania decyzji Komisji nakazujących państwom członkowskim odzyskanie pomocy przyznanej bezprawnie i niezgodnej ze wspólnym rynkiem (Dz.U. 272 z 15.11.2007, s. 4). Zob. także sprawa C-177/06 *Komisja przeciwko Hiszpanii* [2007], Zb.Orz. I-7689, pkt 46.

⁽⁴⁶⁾ Sprawy połączone E-5/04, E-6/04 i E-7/04 *Fesil and Finnford a.o. przeciwko Urzędowi Nadzoru EFTA*, pkt 171 i sprawa E-2/05 *Urząd Nadzoru EFTA przeciwko Republice Islandii* [2005] EFTA Court Report 205, pkt 26. Zob. także sprawa C-5/89 *Komisja przeciwko Niemcom*, pkt 14; sprawa C-169/95 *Hiszpania przeciwko Komisji* [1997] Rec. I-135, pkt 51; oraz sprawa C-148/04 *Unicredito Italiano* [2005] Zb.Orz. I-11137, pkt 104.

⁽⁴⁷⁾ Sprawa C-5/89 *Komisja przeciwko Niemcom*, pkt 14; sprawa C-24/95 *Alcan Deutschland* [1997] Zb.Orz. I-1591, pkt 25; oraz połączone sprawy C-346/03 i C-529/03, *Atzeni i in.*, pkt 64.

⁽⁴⁸⁾ Por. Opinia rzecznika generalnego Jacobsa w sprawie C-39/94 *SFEI i in.*, pkt 73; oraz sprawa 223/85 *RSV przeciwko Komisji*, pkt 17.

⁽⁴⁹⁾ Sprawy połączone C-182/03 i C-217/03 *Belgia i Forum 187 przeciwko Komisji* [2006] Zb.Orz. I-5479, pkt 147.

⁽⁵⁰⁾ Sprawa C-199/06 *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 45, 46 i 55; oraz sprawa C-384/07 *Wienstrom*, wyrok z dnia 11 grudnia 2008 r., jeszcze nie opublikowane, pkt 28.

Urząd potwierdził już zgodność pomocy⁽⁵¹⁾. W związku z tym obowiązek ochrony praw osób fizycznych przez sądy krajowe na mocy art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale pozostaje niezmienny, jeżeli Urząd nie podjął jeszcze decyzji, niezależnie od tego, czy procedura Urzędu jest w toku czy nie⁽⁵²⁾.

34. Mimo że po wydaniu pozytywnej decyzji przez Urząd sąd krajowy nie jest już zobligowany prawem EOG do wydania nakazu zwrotu pełnego wymiaru pomocy, obowiązek taki może nadal istnieć na mocy prawa krajowego⁽⁵³⁾; nie stanowi on jednak uszczerbku w stosunku do prawa państwa EFTA do ponownego wprowadzenia pomocy w życie.
35. Po wydaniu przez sąd krajowy decyzji stanowiącej, że niezgodna z prawem pomoc została wypłacona z naruszeniem art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, musi on ilościowo określić pomoc, aby stwierdzić, jaka kwota podlega zwrotowi. W tego typu sprawach sąd powinien korzystać z orzecznictwa Trybunału EFTA i sądów Wspólnoty Europejskiej w zakresie stosowania art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG i art. 87 ust. 1 Traktatu WE oraz wskazówek i praktyki decyzyjnej Urzędu. Jeżeli sąd krajowy napotyka na trudności związane z obliczeniem kwoty pomocy, może on zwrócić się o wsparcie Urzędu, jak określono bliżej w pkt 2 niniejszego rozdziału.

1.2.3. Zwrot odsetek

36. Korzyści ekonomiczne z tytułu niezgodnej z prawem pomocy nie ograniczają się do kwoty nominalnej. Dodatkowo beneficjent otrzymuje korzyści finansowe wynikające z przedwczesnego wprowadzenia pomocy w życie. Wynika to z tego, że gdyby pomoc została zgłoszona do Urzędu, wypłata (jeśli by nastąpiła) zostałaby dokonana w terminie późniejszym. To zobowiązałoby beneficjenta do zaciągnięcia pożyczki odpowiednich środków na rynkach kapitałowych, wraz z odsetkami naliczanymi według stawek rynkowych.
37. Ta nienależna korzyść czasowa jest powodem, dla którego – jeżeli zwrot wynika z decyzji Urzędu – art. 14 ust. 2 w części II protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale nakazuje nie tylko zwrot nominalnej kwoty pomocy, lecz także zwrot odsetek liczonych od dnia, w którym niezgodna z prawem pomoc została przekazana do dyspozycji beneficjenta, do dnia, w którym zostanie ona skutecznie zwrócona. Obowiązującą w tym kontekście stopę odsetek określono w decyzji Urzędu nr 195/04/COL z dnia 14 lipca 2004 r.⁽⁵⁴⁾
38. Zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości⁽⁵⁵⁾ oraz mając na uwadze wdrożenie art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, sądy krajowe powinny nakazać zwrot korzyści finansowych wynikających z przedwczesnego wprowadzenia w życie pomocy (zwanymi dalej „odsetkami naliczanymi za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem”). Wynika to stąd, że przedwczesne wprowadzenie w życie pomocy niezgodnej z prawem powoduje – zależnie od okoliczności – co najmniej wcześniejsze niż zazwyczaj odczucie skutków pomocy państwa przez konkurentów. Beneficjent otrzymuje więc nienależną przewagę⁽⁵⁶⁾.
39. Obowiązek wydania przez sąd krajowy nakazu zwrotu odsetek naliczanych za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem, może zachodzić w dwóch różnych przypadkach:
- a) sąd krajowy musi standardowo wydać nakaz zwrotu pełnego wymiaru niezgodnej z prawem pomocy na mocy art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale. W takim przypadku, przy określaniu całkowitej kwoty pomocy, kwotę odsetek naliczanych za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem, należy dodać do pierwotnej kwoty pomocy;
- b) sąd krajowy musi jednak również nakazać zwrot odsetek naliczanych za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem, w okolicznościach, w których wyjątkowo nie zachodzi obowiązek wydania nakazu pełnego zwrotu pomocy. Obowiązek sądu krajowego wydania nakazu zwrotu odsetek naliczanych za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem, istnieje nawet po wydaniu pozytywnej decyzji przez Urząd⁽⁵⁷⁾. Może to mieć kluczowe znaczenie dla potencjalnych stron roszcujących z uwagi na umożliwienie wykorzystania skutecznych środków zaradczych również w przypadkach, gdy Urząd stwierdził, że pomoc jest zgodna z funkcjonowaniem Porozumienia EOG.
40. W celu zachowania zgodności z obowiązkiem zwrotu pomocy w odniesieniu do odsetek naliczanych za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem, sądy krajowe muszą określić kwotę odsetek, którą należy zwrócić. W tym wypadku obowiązują następujące zasady:
- a) punktem wyjścia jest nominalna kwota pomocy⁽⁵⁸⁾;
- b) przy określaniu stosowanej stopy odsetek oraz metody obliczania sądy krajowe powinny wziąć pod uwagę fakt, że odzyskanie przez sąd krajowy odsetek naliczanych za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem, służy temu samemu celowi, co odzyskanie odsetek przez Urząd na mocy art. 14 w części II protokołu 3 do

⁽⁵¹⁾ Sprawa C-199/06, *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 49.

⁽⁵²⁾ Sprawa C-199/06 *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 41.

⁽⁵³⁾ Sprawa C-199/06 *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 53 i 55.

⁽⁵⁴⁾ Artykuł 9 decyzji Urzędu nr 195/04/COL z dnia 14 lipca 2004 r. (Dz.U. L 139 z 25.5.2006, s. 37, Suplement EOG nr 26 z 25.5.2006, s. 1) zmienionej decyzją nr 789/08/COL z dnia 17 grudnia 2008 r. (jeszcze nie opublikowaną).

⁽⁵⁵⁾ Sprawa C-199/06 *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 50-52 i 55.

⁽⁵⁶⁾ Sprawa C-199/06 *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 50-52 i 55.

⁽⁵⁷⁾ Sprawa C-199/06 *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 52 i 55.

⁽⁵⁸⁾ Zob. pkt 35 powyżej. Podatki zapłacone od nominalnej kwoty pomocy można potrącić tytułem odzyskania pomocy, zob. sprawa T-459/93 *Siemens przeciwko Komisji* [1995] Rec. II-1675, pkt 83.

porozumienia o nadzorze i Trybunale. Dodatkowo roszczenia dotyczące zwrotu odsetek naliczanych za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem, są roszczeniami wynikającymi z prawa EOG, opartymi na art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽⁵⁹⁾. Zasady równoważności i skuteczności określone w pkt 1.4.1 niniejszego rozdziału mają więc zastosowanie do tych roszczeń;

- c) w celu zapewnienia spójności z art. 14 w części II protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale i zgodności z wymogiem skuteczności Urząd uważa, że metoda obliczania odsetek stosowana przez sąd krajowy nie może być mniej restrykcyjna od metody przewidzianej w decyzji Urzędu nr 195/04/COL z dnia 14 lipca 2004 r.⁽⁶⁰⁾. Co za tym idzie, odsetki naliczane za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem, należy naliczyć w formie skumulowanej, zaś obowiązująca stopa odsetek nie może być niższa od stopy referencyjnej⁽⁶¹⁾;
- d) ponadto, zdaniem Urzędu, z zasady równoważności wynika, że jeżeli metoda naliczania odsetek na podstawie prawa krajowego jest bardziej restrykcyjna niż metoda określona w decyzji Urzędu nr 195/04/COL z dnia 14 lipca 2004 r., sąd krajowy będzie musiał zastosować bardziej restrykcyjne zasady krajowe również w odniesieniu do roszczeń w oparciu o art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale;
- e) dniem rozpoczęcia naliczania odsetek jest zawsze dzień, w którym niezgodna z prawem pomoc została przekazana do dyspozycji beneficjenta. Dzień zakończenia naliczania zależy od sytuacji w momencie wydania orzeczenia krajowego. Jeżeli Urząd zatwierdził już pomoc, dniem zakończenia naliczania jest dzień wydania decyzji przez Urząd. W przeciwnym wypadku odsetki za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem, są naliczane za cały ten okres, aż do dnia rzeczywistej spłaty pomocy przez beneficjenta. Zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości odsetki za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem, należy naliczać również za okres między wydaniem pozytywnej decyzji przez Urząd a późniejszym jej anulowaniem przez Trybunał EFTA⁽⁶²⁾.
41. W przypadku wątpliwości sąd krajowy może zwrócić się do Urzędu o wsparcie na podstawie postanowień pkt 2 niniejszego rozdziału.

1.2.4. Roszczenia o odszkodowania

42. Od sądów krajowych można wymagać podtrzymywania roszczeń o odszkodowanie za szkody poniesione przez konkurentów beneficjenta i inne osoby trzecie z tytułu niezgodnej z prawem pomocy państwa⁽⁶³⁾. Roszczenia o odszkodowanie są zwykle wymierzone w organ przyznający pomoc państwa. Mogą one być szczególnie ważne dla strony roszczącej, ponieważ, odwrotnie niż w przypadku roszczeń dotyczących jedynie zwrotu pomocy, skuteczne roszczenie o odszkodowanie zapewnia stronie roszczącej bezpośrednią rekompensatę finansową za poniesione straty. Roszczenia takie są oczywiście zależne od krajowych przepisów prawnych. W tym względzie Urząd podkreśla, że sądy krajowe powinny wykorzystać wszelkie odpowiednie narzędzia i środki zaradcze oraz stosować wszelkie stosowne przepisy prawa krajowego w celu egzekwowania przepisów prawa krajowego wdrażających art. 1 ust. 3 zdanie ostatnie w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, jak również chronić prawa, jakie prawo nadaje osobom fizycznym i podmiotom gospodarczym.
43. Niezależnie od możliwości występowania z roszczeniami o odszkodowania na podstawie prawa krajowego, przypadki naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia mogą zasadniczo skutkować roszczeniami o odszkodowanie na podstawie orzecznictwa Trybunału EFTA⁽⁶⁴⁾. Państwa EFTA muszą rekompensować straty i szkody wyrządzone osobom fizycznym w rezultacie naruszenia zobowiązań wynikających z wtórnych aktów prawodawstwa EOG oraz z głównej części Porozumienia EOG⁽⁶⁵⁾. Odpowiedzialność ta ma miejsce w przypadku gdy: (i) reguła naruszanego prawa nadaje prawa osobom fizycznym; (ii) naruszenie jest wystarczająco poważne; oraz (iii) istnieje bezpośredni związek przyczynowy pomiędzy naruszeniem obowiązku państwa członkowskiego a szkodą poniesioną przez poszkodowane strony⁽⁶⁶⁾.
44. Pierwszy wymóg (obowiązek wynikający z prawa EOG, mający na celu ochronę praw osób fizycznych) jest, w opinii Urzędu, spełniony w odniesieniu do przypadków naruszenia art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale. Trybunał EFTA utrzymuje, iż uznaje się, że reguła naruszonego prawa nadaje prawa osobom fizycznym, gdy dany przepis jest bezwarunkowy i wystarczająco precyzyjny⁽⁶⁷⁾. Jak stwierdzono w pkt 22 powyżej, Urząd uznaje, że kryterium to jest spełnione w art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale.
45. Wymóg wystarczająco poważnego naruszenia prawa EOG również zostanie spełniony odnośnie do art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale. Trybunał EFTA utrzymuje, że to zależy od tego, czy w ramach realizacji swoich uprawnień legislacyjnych Umawiająca się Strona Porozumienia EOG w sposób

⁽⁵⁹⁾ Sprawa C-199/06 *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 52 i 55.

⁽⁶⁰⁾ Zob. art. 9-11 decyzji Urzędu nr 195/04/COL z dnia 14 lipca 2004 r. zmienionej decyzją nr 789/08/COL z dnia 17 grudnia 2008 r.

⁽⁶¹⁾ Zob. przypis 54 powyżej.

⁽⁶²⁾ Sprawa C-199/06, *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 69.

⁽⁶³⁾ Sprawa C-199/06 *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 53 i 55; sprawa C-368/04 *Transalpine Ölleitung in Österreich*, pkt 56; oraz sprawa C-334/07 *P Komisja przeciwko Freistaat Sachsen*, wyrok z dnia 11 grudnia 2008 r., jeszcze nie opublikowany, pkt 54.

⁽⁶⁴⁾ Sprawa E-9/97 *Erla María Sveinbjörnsdóttir przeciwko Islandii* [1998] EFTA Court Report 95, pkt 59-63, 66-69 oraz sprawa E-4/01 *Karl K. Karlsson przeciwko Islandii* EFTA Court Report [2002] 240, pkt 32, 37-38, 40, 47.

⁽⁶⁵⁾ Sprawa E-4/01 *Karl K. Karlsson przeciwko Islandii*, pkt 32.

⁽⁶⁶⁾ Zob. sprawa E-9/97 *Erla María Sveinbjörnsdóttir przeciwko Islandii*, pkt 66 oraz sprawa E-4/01 *Karl K. Karlsson przeciwko Islandii*, pkt 32. Zob. także C-173/03 *Traghetti del Mediterraneo przeciwko Włochom*, pkt 45.

⁽⁶⁷⁾ Sprawa E-1/94 *Ravintoloitsijain Liiton Kustannus Oy Restamark*, pkt 77.

- wyraźny i poważny naruszyła granice swojej swobody decyzyjnej. Aby ustalić, czy ten warunek został spełniony, uwzględnij należy wszystkie czynniki charakteryzujące daną sytuację. Obejmują one między innymi klarowność i precyzję naruszonej reguły; miarę swobody decyzyjnej pozostawionej władzom krajowym przez tę regułę; to, czy naruszenie oraz wyrządzone szkody były zamierzone czy nieumyślne; oraz to, czy błąd prawa można było usprawiedliwić czy nie⁽⁶⁸⁾. W odniesieniu do art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, władze państwa EFTA nie mają jednak swobody, która umożliwiałaby im niezgłoszenie środków pomocy państwa. Zasadniczo są one absolutnie zobowiązane do zgłaszania wszelkich tego typu środków przed wprowadzeniem ich w życie. Mimo że Trybunał EFTA może wziąć pod uwagę możliwość usprawiedliwienia pewnych przypadków naruszenia prawa EOG⁽⁶⁹⁾ wynikających z istnienia pomocy państwa władze państwa EFTA muszą być w pełni świadome istnienia takiego obowiązku i nie mogą argumentować, że naruszenie prawa wynika z nieświadomości istnienia obowiązku stosowania okresu zawieszenia. W razie wątpliwości państwa EFTA mogą zawsze zgłosić się do Urzędu w celu uzyskania pewności odnośnie do zgodności środka z prawem⁽⁷⁰⁾.
46. Trzeci wymóg, dotyczący wyrządzenia stronie roszczącej przez naruszenie prawa EOG rzeczywistej i pewnej szkody finansowej, może zostać spełniony na różne sposoby.
47. Strony roszczące często argumentują, że to pomoc była bezpośrednim powodem utraty zysku. Zajmując się tego typu roszczeniem, sąd krajowy powinien wziąć pod uwagę następujące względy:
- a) ze względu na zawarte w prawie EOG wymogi równoważności i skuteczności⁽⁷¹⁾ przepisy krajowe nie mogą wykluczać odpowiedzialności państwa EFTA za utratę zysku⁽⁷²⁾. Na mocy prawa EOG szkoda może zaistnieć bez względu na to, czy na skutek naruszenia prawa strona roszcząca straciła pewne aktywa, czy też nie mogła nabyć nowych. Jeżeli prawo krajowe zawiera tego typu wyłączenie, sąd krajowy będzie zmuszony je zignorować w odniesieniu do roszczeń o odszkodowanie wniesionych na podstawie art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale;
 - b) określenie rzeczywistej kwoty utraconego zysku będzie łatwiejsze, jeśli niezgodna z prawem pomoc umożliwiła beneficjentowi otrzymanie zlecenia lub określonych możliwości gospodarczych kosztem strony roszczącej. Sąd krajowy może wówczas obliczyć przychód, który strona roszcząca mogłaby uzyskać, wykonując dane zlecenie. W przypadkach, gdy beneficjent już zrealizował umowę, sąd krajowy powinien także wziąć pod uwagę rzeczywisty wypracowany zysk;
 - c) jeżeli pomoc doprowadziła jedynie do ogólnych strat w udziale w rynku, wówczas konieczna jest bardziej skomplikowana ocena szkód. Jednym z możliwych sposobów rozwiązania tego typu spraw mogłoby być porównanie rzeczywistej sytuacji w zakresie dochodów strony roszczącej (w oparciu o rachunek zysków i strat) z hipotetyczną sytuacją w zakresie dochodów, która miałaby miejsce, gdyby niezgodna z prawem pomoc nie została przyznana;
 - d) mogą zaistnieć okoliczności, w których szkody poniesione przez stronę roszcząca przekraczają kwotę utraconego zysku. Taka sytuacja może mieć na przykład miejsce, gdy w wyniku pomocy niezgodnej z prawem strona roszcząca jest zmuszona do zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej (na przykład w wyniku niewypłacalności).
48. Możliwość składania roszczeń o odszkodowanie jest z zasady niezależna od jakiegokolwiek dochodzenia prowadzonego równoległe przez Urząd, które dotyczy tego samego środka pomocy. Tego typu dochodzenie w toku nie zwalnia sądu krajowego z obowiązku ochrony praw osób fizycznych na podstawie art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽⁷³⁾. Ponieważ strona roszcząca może być w stanie wykazać, że poniosła straty z powodu przedwczesnego wprowadzenia pomocy w życie oraz, bardziej szczegółowo, w rezultacie niezgodnej z prawem korzyści czasowej beneficjenta, skuteczne roszczenia o odszkodowanie nie są również wykluczone w przypadku, gdy Urząd zatwierdził pomoc zanim sąd krajowy podjął w tej sprawie decyzję⁽⁷⁴⁾.
49. Krajowe przepisy proceduralne w niektórych przypadkach zezwalają, aby sąd krajowy w celu stwierdzenia rzeczywistej kwoty odszkodowania, które ma zostać przyznane stronie roszczącej, oparł się na rozsądnych szacunkach. W takim przypadku oraz zgodnie z zasadą skuteczności⁽⁷⁵⁾ zastosowanie tego typu szacunków jest możliwe także w związku z roszczeniami o odszkodowanie wynikającymi z art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale. Może to stanowić użyteczne narzędzie dla sądów krajowych, które mają trudności z obliczaniem kwoty odszkodowań.

⁽⁶⁸⁾ E-9/97 Erla María Sveinbjörnsdóttir przeciwko Islandii, pkt 68-69 i sprawa E-4/01 Karl K. Karlsson przeciwko Islandii, pkt 38. Jeżeli chodzi o skutek ilości swobody decyzyjnej danych władz, zob. także sprawy połączone C-46/93 i C-48/93 Brasserie du Pêcheur and Factortame [1996] Rec. I-1029, pkt 55, sprawa C-278/05 Robins i in. [2007] Zb.Orz. I-1053, pkt 71; sprawa C-424/97 Haim [2000] Zb.Orz. I-5123, pkt 38; i sprawa C-5/94 Hedley Lomas [1996] Rec. I-2553, pkt 28.

⁽⁶⁹⁾ E-9/97 Erla María Sveinbjörnsdóttir przeciwko Islandii, pkt 69, sprawa E-4/01 Karl K. Karlsson przeciwko Islandii, pkt 38. Zob. także sprawy połączone C-46/93 i C-48/93 Brasserie du Pêcheur and Factortame, pkt 56.

⁽⁷⁰⁾ Pomimo faktu, że naruszenia art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale należy traktować więc jako wystarczająco poważne, mogą wystąpić okoliczności wyjątkowe, które uniemożliwiają wystąpienie z roszczeniami o odszkodowanie. W tego typu okolicznościach wymóg wystarczająco poważnego naruszenia nie może być spełniony. Zob. pkt 31 i 32 powyżej.

⁽⁷¹⁾ Zob. pkt 1.4.1 poniżej.

⁽⁷²⁾ Sprawy połączone C-46/93 i C-48/93, Brasserie du Pêcheur i Factortame, pkt 87 i 90.

⁽⁷³⁾ Sprawa C-39/94 SFEI i in., pkt 44.

⁽⁷⁴⁾ Sprawa C-199/06 CELF i Ministre de la Culture et de la Communication, pkt 53 i 55.

⁽⁷⁵⁾ Zob. pkt 1.4.1 poniżej.

50. Wstępne warunki prawne dla roszczeń o odszkodowanie na podstawie prawa EOG oraz kwestie obliczania kwoty odszkodowań mogą również stanowić podstawę do składania wniosków o pomoc Urzędu na mocy pkt 2 niniejszego rozdziału.

1.2.5. Roszczenia o odszkodowanie przeciw beneficjentowi

51. Jak opisano powyżej, potencjalne strony roszczące są uprawnione do wnoszenia roszczeń o odszkodowanie przeciw władzom przyznającym pomoc państwa. Mogą jednak wystąpić okoliczności, w których strona roszcząca preferuje roszczenie o odszkodowanie bezpośrednio od beneficjenta.
52. Jako że art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale nie nakłada bezpośredniego obowiązku na beneficjenta pomocy państwa, prawo EOG nie daje żadnej podstawy do takich roszczeń⁽⁷⁶⁾. Nie wyklucza to jednak w żaden sposób możliwości przeprowadzenia skutecznego postępowania o odszkodowanie przeciwko beneficjentowi na podstawie krajowego prawa materialnego. W tym kontekście potencjalne strony roszczące muszą się powoływać na krajowe zasady regulujące odpowiedzialność pozaumowną⁽⁷⁷⁾.

1.2.6. Środki tymczasowe

53. Obowiązek wyciągnięcia przez sądy krajowe koniecznych konsekwencji prawnych z tytułu naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia nie ogranicza się do wydania przez nie wyroku. W kontekście ich roli wynikającej z art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale od sądów krajowych wymaga się, aby w stosownych przypadkach przyjmowały one środki tymczasowe w celu ochrony praw osób fizycznych⁽⁷⁸⁾ oraz skuteczności przepisów art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale.
54. Uprawnienia sądów krajowych do przyjmowania środków tymczasowych mogą mieć kluczowe znaczenie dla zainteresowanych stron w przypadkach, gdy konieczna jest szybka reakcja. Ze względu na możliwość szybkiego działania w odniesieniu do niezgodnej z prawem pomocy, bliskie położenie oraz różnorodność dostępnych im środków sądy krajowe są bardzo dobrze umocowane do podejmowania decyzji tymczasowych w przypadku, gdy niezgodna z prawem pomoc została już wypłacona lub będzie wypłacona wkrótce.
55. Najprostszymi sprawami są te, w których niezgodna z prawem pomoc nie została jeszcze wypłacona, jednakże istnieje ryzyko, że wypłaty te będą miały miejsce w trakcie postępowania toczącego się przed sądem krajowym. W tego typu sprawach obowiązek zapobiegania naruszeniu art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽⁷⁹⁾ może wymagać od sądów krajowych wydania tymczasowego nakazu zapobiegającego wypłaceniu niezgodnej z prawem pomocy do chwili wydania orzeczenia co do istoty sprawy.
56. W przypadku gdy niezgodna z prawem pomoc została już wypłacona, rola sądów krajowych na podstawie art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale wymaga od nich zazwyczaj wydania nakazu zwrotu pełnego wymiaru pomocy (w tym odsetek za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem). Ze względu na istnienie zasady skuteczności⁽⁸⁰⁾ sąd krajowy nie może odradzać wydania tego nakazu poprzez nadmierne opóźnianie postępowania. Tego rodzaju opóźnienia nie tylko mają wpływ na prawa osób fizycznych, chronione przepisami art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, lecz również bezpośrednio zwiększają szkody konkurencji, wynikające z niezgodności pomocy z prawem.
57. Pomimo tego ogólnego wymogu mogą jednak wystąpić okoliczności, w których ostateczne orzeczenie sądu krajowego będzie opóźnione. W tego typu przypadkach obowiązek ochrony praw osób fizycznych na mocy art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale wymaga, aby sąd krajowy stosował wszelkie środki tymczasowe, jakimi dysponuje w ramach właściwych krajowych przepisów proceduralnych w celu przynajmniej tymczasowego zatrzymania antykonkurencyjnych skutków pomocy („tymczasowy zwrot”)⁽⁸¹⁾. Zastosowanie w takiej sytuacji krajowych przepisów proceduralnych podlega wymogom równoważności i skuteczności⁽⁸²⁾.
58. Jeżeli w oparciu o orzecznictwo Trybunału EFTA i sądów Wspólnoty Europejskiej oraz praktykę Urzędu sąd krajowy doszedł do uzasadnionego wniosku *prima facie*, że dany środek obejmuje pomoc niezgodną z prawem, najwłaściwszym środkiem zaradczym będzie, zdaniem Urzędu oraz zgodnie z przepisami krajowego prawa formalnego, nakaz zdeponowania kwoty niezgodnej z prawem pomocy oraz odsetek naliczanych za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem, na zablokowanym koncie do chwili wydania orzeczenia co do istoty sprawy. W swoim ostatecznym orzeczeniu sąd krajowy wydałby wówczas albo nakaz zwrotu zdeponowanych środków władzom przyznającym pomoc państwa, w przypadku potwierdzenia niezgodności pomocy z prawem, albo nakaz uwolnienia środków na rzecz beneficjenta.
59. Tymczasowy zwrot może być także bardzo skutecznym instrumentem w przypadkach, gdy postępowanie sądu krajowego toczy się równoległe z dochodzeniem Urzędu⁽⁸³⁾. Trwające dochodzenie Urzędu nie zwalnia sądu krajowego z obowiązku ochrony praw osób fizycznych na mocy art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽⁸⁴⁾. Sąd krajowy nie może więc po prostu zawiesić własnego postępowania

⁽⁷⁶⁾ Sprawa C-39/94 SFEI i in., pkt 72-74.

⁽⁷⁷⁾ Sprawa C-39/94 SFEI i in., pkt 75.

⁽⁷⁸⁾ Sprawa C-354/90 *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires i in. przeciwko Francji*, pkt 12; sprawa C-39/94 SFEI i in., pkt 52; oraz sprawa C-368/04 *Transalpine Ölleitung in Österreich*, pkt 46.

⁽⁷⁹⁾ Zob. pkt 1.2.1 powyżej.

⁽⁸⁰⁾ Zob. pkt 1.4.1 poniżej.

⁽⁸¹⁾ Zob. także sprawa C-39/94 SFEI i in., pkt 52; oraz sprawa C-368/04 *Transalpine Ölleitung in Österreich*, pkt 46.

⁽⁸²⁾ Zob. pkt 1.4.1 poniżej.

⁽⁸³⁾ Więcej informacji o środkach tymczasowych stosowanych w sprawach dotyczących zwrotu pomocy - zob. pkt 1.3.1 poniżej.

⁽⁸⁴⁾ Sprawa C-39/94 SFEI i in., pkt 44.

do chwili podjęcia decyzji przez Urząd, zawieszając tym samym ochronę praw strony roszczącej, ponieważ ochrona ta jest obowiązkiem sądu na mocy art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale. W przypadku gdy, przed wydaniem ostatecznego i nieodwracalnego nakazu zwrotu pomocy, sąd krajowy postanowi poczekać na wynik prowadzonej przez Urząd oceny zgodności ze wspólnym rynkiem, powinien przyjąć odpowiednie środki tymczasowe. Także tutaj wydanie nakazu zdeponowania środków na zablokowanym koncie wydaje się być odpowiednim środkiem zaradczym.

- a) W przypadku gdy Urząd stwierdzi, że pomoc jest niezgodna ze wspólnym rynkiem, sąd krajowy wydaje nakaz, aby zdeponowane na zablokowanym koncie środki zwrócono władzom przyznającym pomoc państwa (wraz z odsetkami naliczanymi za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem).
- b) W przypadku gdy Urząd stwierdzi, że pomoc jest zgodna ze wspólnym rynkiem, stwierdzenie to zwalnia sąd krajowy z obowiązku wydania nakazu zwrotu pełnego wymiaru pomocy, który wynika z prawa EOG⁽⁸⁵⁾. Sąd może więc, z zastrzeżeniem prawa krajowego⁽⁸⁶⁾, wydać nakaz uwolnienia kwoty pomocy na rzecz beneficjenta. Jednakże, w myśl postanowienia pkt 1.2.3 niniejszego rozdziału, sąd krajowy pozostaje zobligowany do egzekwowania art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale poprzez wydanie nakazu zwrotu odsetek naliczanych za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem⁽⁸⁷⁾. W związku z tym odsetki naliczane za okres, kiedy pomoc była niezgodna z prawem, będą musiały zostać wypłacone władzom przyznającym pomoc państwa.

1.3. Rola sądów krajowych we wdrażaniu negatywnych decyzji Urzędu Nadzoru EFTA dotyczących zwrotu pomocy

60. Sądy krajowe mogą także zajmować się kwestiami pomocy państwa, gdy Urząd nakazał już zwrot pomocy. Pomimo że większość spraw będzie dotyczyła anulowania krajowego nakazu zwrotu pomocy, osoby trzecie mogą również wnosić roszczenia o odszkodowanie od władz krajowych za niewdrożenie decyzji Urzędu o zwrocie pomocy.

1.3.1. Kwestionowanie ważności krajowego nakazu zwrotu pomocy

61. Zgodnie z art. 14 ust. 3 w części II protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale państwa EFTA muszą bezzwłocznie wdrożyć decyzje dotyczące zwrotu pomocy. Zwrot pomocy odbywa się zgodnie z procedurami przewidzianymi ustawodawstwem krajowym, pod warunkiem że pozwalają one na natychmiastowe i skuteczne wyegzekwowanie decyzji nakazującej odzyskanie pomocy państwa. W przypadku gdy krajowe przepisy proceduralne uniemożliwiają natychmiastowy lub skuteczny zwrot pomocy, sąd krajowy jest zmuszony do niezastosowania tego postanowienia⁽⁸⁸⁾.
62. Ważność nakazów odzyskania środków wydanych przez krajowe władze w celu wdrożenia decyzji Urzędu nakazującej odzyskanie pomocy jest niekiedy kwestionowana przed sądem krajowym. Reguły tego typu postępowania zostały szczegółowo określone w rozdziale Wytucznych Urzędu Nadzoru EFTA dotyczących pomocy państwa w sprawie odzyskania pomocy państwa niezgodnej z prawem i ze wspólnym rynkiem⁽⁸⁹⁾, którego główne zasady streszczono poniżej.
63. Sąd krajowy nie może w szczególności kwestionować ważności decyzji Urzędu, jeżeli strona roszcząca miała możliwość zakwestionowania tej decyzji bezpośrednio w Trybunale EFTA⁽⁹⁰⁾. Oznacza to również, że w przypadkach, w których zakwestionowanie decyzji na podstawie art. 36 porozumienia o nadzorze i Trybunale jest możliwe, sąd krajowy nie może zawiesić egzekucji decyzji nakazującej odzyskanie pomocy z przyczyn związanych z ważnością decyzji Urzędu⁽⁹¹⁾.
64. W przypadku gdy nie jest jasne, czy strona roszcząca może wnieść sprawę o anulowanie decyzji na podstawie art. 36 porozumienia o nadzorze i Trybunale (na przykład ponieważ środek pomocy był programem pomocy o szerokim zasięgu, w przypadku którego strona roszcząca może nie być w stanie wykazać, że dotyczył on jej indywidualnie), sąd krajowy musi zasadniczo służyć ochroną prawną. W takich okolicznościach, jeżeli postępowanie krajowe dotyczy ważności i zgodności z prawem decyzji Urzędu, sędzia krajowy musi opierać się na procedurze określonej w art. 34 porozumienia o nadzorze i Trybunale.

⁽⁸⁵⁾ Sprawa C-199/06 *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 46 i 55.

⁽⁸⁶⁾ Zob. pkt 34 powyżej.

⁽⁸⁷⁾ Sprawa C-199/06 *CELF i Ministre de la Culture et de la Communication*, pkt 52 i 55.

⁽⁸⁸⁾ Sprawa C-232/05 *Komisja przeciwko Francji („Scott”)*, pkt 49 do 53.

⁽⁸⁹⁾ Jeszcze nie opublikowany. Rozdział ten odpowiada zawiadomieniu Komisji w sprawie zapewnienia skutecznego wykonania decyzji Komisji nakazujących państwom członkowskim odzyskanie pomocy przyznanej bezprawnie i niezgodnej z wspólnym rynkiem (Dz.U. 2007 C 272 z 15.11.2007, s. 4).

⁽⁹⁰⁾ Zob. odniesienia przywołane w przypisie 25.

⁽⁹¹⁾ Sprawa C-232/05 *Komisja przeciwko Francji („Scott”)*, pkt 59 i 60.

65. W tych okolicznościach przyznanie czasowego zawieszenia podlega bardzo restrykcyjnym wymogom prawnym określonym przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości w orzeczeniach w sprawach „Zuckerfabrik”⁽⁹²⁾ i „Atlanta”⁽⁹³⁾: sąd krajowy może zawiesić nakazy zwrotu pomocy jedynie pod następującymi warunkami: (i) sąd ma poważne wątpliwości odnośnie do ważności aktu prawnego. Jeżeli ważność kwestionowanego aktu nie podlega rozpatrzeniu przez Trybunał EFTA, sąd krajowy powinien opierać się na procedurze określonej w art. 34 porozumienia o nadzorze i Trybunale; (ii) musi występować nagła konieczność w tym sensie, że tymczasowe zawieszenie jest niezbędne w celu uniknięcia poważnych i nieodwracalnych szkód wobec strony wnoszącej o zawieszenie; oraz (iii) sąd musi należycie uwzględnić interes EOG. Dokonując oceny wszystkich powyższych warunków, sąd krajowy musi przestrzegać wszelkich orzeczeń Trybunału EFTA dotyczących zgodności z prawem decyzji Urzędu lub stosowania tymczasowego zawieszenia na poziomie EOG⁽⁹⁴⁾.

1.3.2. Odszkodowania za niewykonanie decyzji nakazującej odzyskanie środków

66. Tak jak w przypadku naruszenia obowiązku stosowania okresu zawieszenia, niewykonanie przez władze państw EFTA decyzji Urzędu nakazującej odzyskanie środków na podstawie art. 14 w części II protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale może, zdaniem Urzędu, doprowadzić do powstania roszczeń o odszkodowanie na podstawie orzecznictwa Trybunału EFTA⁽⁹⁵⁾. Zdaniem Urzędu sposób traktowania tego typu roszczeń o odszkodowanie odzwierciedla zaprezentowane powyżej zasady dotyczące przypadków naruszenia obowiązku stosowania okresu wypowiedzenia⁽⁹⁶⁾. Dzieje się tak dlatego, że (i) obowiązek państwa EFTA odzyskania udzielonej pomocy ma na celu ochronę tych samych praw osób fizycznych, co obowiązek stosowania okresu zawieszenia, oraz (ii) decyzje Urzędu nakazujące odzyskanie pomocy nie pozostawiają władzom krajowym żadnej swobody decyzyjnej; przypadki naruszenia obowiązku odzyskania pomocy są w związku z tym traktowane z zasady jako wystarczająco poważne. Wskutek tego skuteczność roszczenia o odszkodowanie za niewykonanie decyzji Urzędu nakazującej odzyskanie środków będzie zależeć od tego, czy strona roszcząca może wykazać, że strata, którą poniosła, była bezpośrednim skutkiem opóźnionego odzyskania pomocy⁽⁹⁷⁾.

1.4. Przepisy proceduralne oraz legitymacja procesowa przed sądami krajowymi

1.4.1. Zasady ogólne

67. Sądy krajowe są zobowiązane do egzekwowania obowiązku stosowania okresu zawieszenia i ochrony praw osób fizycznych przeciwko przypadkom niezgodnej z prawem pomocy państwa. Zasadniczo w tego typu postępowaniach zastosowanie mają krajowe przepisy proceduralne⁽⁹⁸⁾. Jednakże stosowanie prawa krajowego w tych okolicznościach podlega dwóm istotnym warunkom:

- a) krajowe przepisy proceduralne obowiązujące w przypadku roszczeń na podstawie art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale nie mogą być mniej korzystne niż te, które regulują kwestie roszczeń w prawie krajowym (zasada równoważności)⁽⁹⁹⁾; oraz
- b) krajowe przepisy proceduralne nie mogą utrudniać lub uniemożliwiać wykonania praw przyznanych na mocy prawa EOG (zasada skuteczności)⁽¹⁰⁰⁾.

68. Ujmując rzecz ogólniej, sądy krajowe nie powinny stosować krajowych przepisów proceduralnych, jeżeli ich zastosowanie narusza zasady określone w pkt 67.

1.4.2. Legitymacja procesowa

69. Zasada skuteczności ma bezpośredni wpływ na legitymację procesową potencjalnych stron roszczących przy wnoszeniu spraw do sądów krajowych na mocy art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale. W tej kwestii prawo EOG wymaga, aby krajowe przepisy dotyczące legitymacji procesowej nie podważały prawa do skutecznej ochrony sądowej⁽¹⁰¹⁾. W związku z tym reguły krajowe nie mogą ograniczać liczby uprawnionych do występowania przed sądem jedynie do konkurencji beneficjenta⁽¹⁰²⁾. Osoby trzecie, których nie dotyczy zakłócenie konkurencji wynikające z tego środka pomocy, mogą również posiadać wystarczający interes prawny o innym charakterze (jak wykazano w sprawach z zakresu prawa podatkowego), wnosząc o rozpoczęcie postępowania przed sądem krajowym⁽¹⁰³⁾.

⁽⁹²⁾ Sprawy połączone C-143/88 i 92/89 *Zuckerfabrik Süderdithmarschen i Zuckerfabrik Soest przeciwko Hauptzollamt Itzehoe i Hauptzollamt Paderborn*, [1991] Rec. I-415, pkt 33.

⁽⁹³⁾ Sprawa C-465/93 *Atlanta Fruchthandels-gesellschaft i in. przeciwko Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, [1995] Rec. I-3761, pkt 51.

⁽⁹⁴⁾ Dalsze wytyczne można znaleźć w rozdziale Wytycznych Urzędu dotyczących pomocy państwa w sprawie odzyskania pomocy państwa przyznanej bezprawnie lub niezgodnej ze wspólnym rynkiem, pkt 57.

⁽⁹⁵⁾ Sprawa E-9/97 *Erla María Sveinbjörnsdóttir przeciwko Islandii*, pkt 59-63, 66-69 i sprawa E-4/01 *Karl K. Karlsson przeciwko Islandii*, pkt 32, 37-38, 40, 47.

⁽⁹⁶⁾ Zob. pkt 1.2.4 powyżej.

⁽⁹⁷⁾ Zob. pkt 46-49 powyżej.

⁽⁹⁸⁾ Sprawa C-368/04 *Transalpine Ölleitung in Österreich*, pkt 45; oraz sprawa C-526/04 *Laboratoires Boiron* [2006] Zb.Orz. I-7529, pkt 51.

⁽⁹⁹⁾ Sprawa E-4/01 *Karl K. Karlsson przeciwko Islandii*, pkt 33. Patrz także sprawa C-368/04 *Transalpine Ölleitung in Österreich*, pkt 45; sprawy połączone C-392/04 i C-422/04 i-21 *Niemcy* [2006] Zb.Orz. I-8559, pkt 57; i sprawa 33/76 *Rewe* [1976] Rec. 1989, pkt 5.

⁽¹⁰⁰⁾ Sprawa E-4/01 *Karl K. Karlsson przeciwko Islandii*, pkt 33. Zob. także sprawa C-368/04 *Transalpine Ölleitung in Österreich*, pkt 45; Sprawa C-174/02 *Streekgewest* [2005] Zb.Orz. I-85, pkt 18; oraz sprawa 33/76 *Rewe*, pkt 5.

⁽¹⁰¹⁾ Sprawa C-174/02 *Streekgewest*, pkt 18.

⁽¹⁰²⁾ Sprawa C-174/02 *Streekgewest*, pkt 14-21.

⁽¹⁰³⁾ Sprawa C-174/02 *Streekgewest*, pkt 19.

1.4.3. Kwestie legitymacji w sprawach podatkowych

70. Cytowane powyżej orzecznictwo ma szczególne znaczenie odnośnie do pomocy państwa przyznanej w formie zwolnienia z podatków i innych zobowiązań finansowych. W tego typu przypadkach osoby, które nie odnoszą korzyści z tego samego zwolnienia, mogą kwestionować własne obciążenie podatkowe na podstawie art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽¹⁰⁴⁾.
71. Jednakże płatnik podatków będący osobą trzecią może powołać się na obowiązek stosowania okresu zawieszenia jedynie w przypadku, gdy płatność podatków stanowi w jego przypadku integralną część niezgodnego z prawem środka pomocy państwa⁽¹⁰⁵⁾. Jest to przypadek, w którym, na mocy odpowiednich przepisów krajowych, przychody z podatków są zarezerwowane wyłącznie na finansowanie niezgodnej z prawem pomocy państwa i mają bezpośredni wpływ na kwotę pomocy państwa przyznanej z naruszeniem art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽¹⁰⁶⁾.
72. Jeżeli zwolnienia podatkowe dotyczą podatków ogólnych, powyższe kryteria zazwyczaj nie są spełnione. W związku z tym przedsiębiorstwo zobowiązane do płacenia tego typu podatków nie może wystąpić z roszczeniem odnośnie do niezgodności zwolnienia podatkowego przyznanego innej osobie na mocy art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽¹⁰⁷⁾. Wynika to również z utrwalonego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, które stanowi, że rozszerzanie niezgodnego z prawem zwolnienia podatkowego na stronę roszczącą nie jest odpowiednim środkiem zaradczym odnośnie do naruszenia art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale. Taki środek nie wyeliminowałby negatywnego wpływu niezgodnej z prawem pomocy na konkurencję, a wręcz odwrotnie, doprowadziłby do jego zwiększenia⁽¹⁰⁸⁾.

1.4.4. Gromadzenie dowodów

73. Zasada skuteczności może również wpływać na proces gromadzenia dowodów. Przykładowo, jeżeli ciężar dowodowy odnośnie do konkretnego roszczenia uniemożliwia lub w sposób znaczący utrudnia uzasadnienie roszczenia przez stronę roszczącą (na przykład dlatego, że nie jest ona w posiadaniu koniecznych udokumentowanych dowodów), sąd krajowy zobowiązany jest wykorzystać wszelkie sposoby dostępne w krajowym prawie proceduralnym w celu umożliwienia stronie roszczącej dostępu do dowodów. W przypadkach przewidzianych prawem krajowym może to obejmować obowiązek wydania przez sąd krajowy nakazu udostępnienia przez stronę pozwaną lub osobę trzecią koniecznych dokumentów stronie roszczącej⁽¹⁰⁹⁾.

2. WSPARCIE URZĘDU NADZORU EFTA DLA SĄDÓW KRAJOWYCH

74. Artykuł 3 Porozumienia EOG, który jest wzorowany na art. 10 Traktatu WE, nakłada na Umawiające się Strony obowiązek podejmowania wszelkich odpowiednich środków celem zapewnienia realizacji obowiązków wynikających z Porozumienia EOG oraz ułatwienia współpracy w jego ramach⁽¹¹⁰⁾. Bazując na orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, art. 10 Traktatu WE wskazuje, że Komisja Europejska musi wspierać sądy krajowe w stosowaniu przez nie prawa wspólnotowego⁽¹¹¹⁾. Sądy krajowe mogą natomiast być zobowiązane do wspierania Komisji Europejskiej w wykonywaniu jej zadań⁽¹¹²⁾. Urząd uznaje, że ma on podobne obowiązki szczerzej współpracy względem sądów krajowych państw EFTA, ze względu na odpowiednie przepisy art. 3 Porozumienia EOG i art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale.
75. Biorąc pod uwagę kluczową rolę sądów krajowych przy egzekwowaniu zasad przyznawania pomocy państwa, Urząd jest zobowiązany do udzielenia pomocy sądom krajowym, gdy uznają one, że tego typu pomoc jest konieczna do wydania orzeczenia w toczącej się sprawie. Mimo że poprzedni rozdział Wytocznych Urzędu Nadzoru EFTA dotyczących pomocy państwa w sprawie współpracy pomiędzy sądami krajowymi i Urzędem Nadzoru EFTA w dziedzinie pomocy państwa⁽¹¹³⁾ przewiduje już możliwość zwracania się sądów krajowych o pomoc do Urzędu, sądy krajowe nie korzystały do tej pory regularnie z tej możliwości. Dlatego też Urząd wyraża chęć ponownego nawiązania ściślejszej współpracy z sądami krajowymi poprzez zapewnienie bardziej

⁽¹⁰⁴⁾ Nalożenie wyjątkowo obciążeń podatkowych na niektóre sektory lub producentów również może stanowić pomoc państwa na rzecz innych przedsiębiorstw, zob. sprawa C-487/06 P *British Aggregates Association przeciwko Komisji*, wyrok z dnia 22 grudnia 2008 r., jeszcze nie opublikowany, pkt 81-86.

⁽¹⁰⁵⁾ Sprawa C-174/02 *Streekgewest*, pkt 19.

⁽¹⁰⁶⁾ Sprawy połączone C-393/04 i C-41/05 *Air Liquide*, pkt 46; sprawy połączone C-266/04 do C-270/04, C-276/04 i C-321/04 do C-325/04 *Casino France i in.* [2005] Zb.Orz. I-9481, pkt 40; oraz sprawa C-174/02 *Streekgewest*, pkt 26.

⁽¹⁰⁷⁾ Sprawy połączone C-393/04 i C-41/05 *Air Liquide*, pkt 48; połączone sprawy C-266/04 do C-270/04, C-276/04 i C-321/04 do C-325/04, *Casino France i in.*, pkt 43 i 44.

⁽¹⁰⁸⁾ Sprawy połączone C-393/04 i C-41/05 *Air Liquide*, pkt 45.

⁽¹⁰⁹⁾ Sprawa C-526/04 *Laboratoires Boiron*, pkt 55 i 57.

⁽¹¹⁰⁾ W tym kontekście zob. także art. 2 porozumienia o nadzorze i Trybunale, który stwierdza, że „państwa EFTA podejmują wszelkie odpowiednie środki, ogólne lub szczegółowe, celem zapewnienia wypełnienia obowiązków wynikających z niniejszego Porozumienia. Państwa EFTA powstrzymują się od jakichkolwiek działań, które mogłyby zagrażać osiągnięciu celów niniejszego Porozumienia.”

⁽¹¹¹⁾ Sprawa C-39/94 *SFEI i in.*, pkt 50; nakaz z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie C-2/88 *Imm.*, *Zwartveld i in.* [1990] Rec. I-3365, pkt 16-22; oraz sprawa 234/89 *Delimitis v Henninger Bräu* [1991] Rec. I-935, pkt 53.

⁽¹¹²⁾ Sprawa C-94/00 *Roquette Frères* [2002] Rec. I-9011, pkt 31.

⁽¹¹³⁾ Dz.U. L 274 z 26.10.2000, s. 19 i Suplement EOG nr 48 z 26.10.2000, s. 33. Rozdział ten odpowiada zawiadomieniu Komisji w sprawie współpracy pomiędzy sądami krajowymi i Komisją w dziedzinie pomocy państwa (Dz.U. C 312 z 23.11.1995, s. 8).

praktycznych i przystępnych mechanizmów wsparcia. Czyniąc to, Urząd opiera się na zawiadomieniu Urzędu w sprawie współpracy pomiędzy Urzędem Nadzoru EFTA i sądami państw EFTA w ramach stosowania art. 53 i 54 porozumienia EOG⁽¹¹⁴⁾.

76. Wsparcie Urzędu dla sądów krajowych może przybrać dwie różne formy:
- sąd krajowy może zwrócić się do Urzędu o przekazanie odpowiednich informacji znajdujących się w jego posiadaniu (zob. pkt 2.1 niniejszego rozdziału);
 - sąd krajowy może zwrócić się do Urzędu o wydanie opinii dotyczącej stosowania zasad przyznawania pomocy państwa (zob. pkt 2.2 niniejszego rozdziału).
77. Wspierając sądy krajowe, Urząd musi przestrzegać swoich obowiązków dochowania tajemnicy zawodowej i ochrony własnego funkcjonowania i niezależności⁽¹¹⁵⁾. Wypełniając swoje obowiązki wobec sądów krajowych na podstawie art. 3 Porozumienia EOG, Urząd jest więc zobowiązany do zachowania neutralności i obiektywności. Ponieważ pomoc Urzędu udzielana sądom krajowym jest częścią obowiązku ochrony interesu publicznego, Urząd nie zamierza służyć prywatnym interesom stron postępowania toczącego się przed sądem krajowym. W związku z tym Urząd nie rozpatruje argumentów żadnej ze stron postępowania przed sądem krajowym odnośnie do pomocy udzielanej przez niego sądom krajowym.
78. Wsparcie udzielane sądom krajowym na mocy niniejszego rozdziału jest dobrowolne i nie ma wpływu na możliwość zwrócenia się przez sąd krajowy do Trybunału EFTA o wydanie opinii doradczej odnośnie do interpretacji ważności prawa EOG zgodnie z art. 34 porozumienia o nadzorze i Trybunale.

2.1. Przekazywanie informacji sądom krajowym

79. Obowiązek Urzędu w zakresie wspierania sądów krajowych pod względem stosowania zasad przyznawania pomocy państwa obejmuje obowiązek przekazywania sądom krajowym odpowiednich informacji, będących w posiadaniu Urzędu⁽¹¹⁶⁾.
80. Sąd krajowy może, między innymi, zwrócić się do Urzędu o udzielenie następujących informacji:
- informacji dotyczących toczącej się procedury Urzędu; może to obejmować, między innymi, informacje o tym, czy przed Urzędem toczy się procedura dotycząca konkretnego środka pomocy, czy konkretny środek pomocy został należycie zgłoszony zgodnie z art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, czy Urząd wszczął dochodzenie formalne i czy Urząd podjął już decyzję⁽¹¹⁷⁾. W przypadku braku decyzji, sąd krajowy może zwrócić się do Urzędu z pytaniem o ewentualny termin jej podjęcia;
 - dotatkowo sądy krajowe mogą zwrócić się do Urzędu o przekazanie dokumentów będących w jego posiadaniu. Mogą to być kopie istniejących decyzji Urzędu, które nie zostały dotąd opublikowane na stronie internetowej Urzędu, dane dotyczące faktów, statystyki, analizy rynku i analizy ekonomiczne.
81. W celu zapewnienia efektywności współpracy z sądami krajowymi wnioski o przekazanie informacji będą rozpatrywane w najkrótszym możliwym terminie. Urząd podejmie starania w celu przekazania poszukiwanych informacji sądom krajowym w terminie jednego miesiąca od daty wniosku. W przypadku gdy Urząd uzna za konieczne zwrócenie się do sądu krajowego o dalsze wyjaśnienia, bieg terminu jednego miesiąca rozpoczyna się od dnia otrzymania wyjaśnienia. W przypadku gdy Urząd musi skonsultować się z osobami trzecimi, których bezpośrednio dotyczą przekazywane informacje, bieg terminu jednego miesiąca rozpoczyna się od dnia zakończenia konsultacji. Może to być przykładowo sytuacja, w której pewien rodzaj informacji przekazywany jest przez osobę prywatną⁽¹¹⁸⁾, lub gdy informacje przekazane przez państwo EFTA są przedmiotem wniosku sądu innego państwa EFTA.
82. Przekazując informacje do sądów krajowych, Urząd musi podtrzymać gwarancje nadane osobom fizycznym i prawnym na podstawie art. 122 Porozumienia EOG i art. 14 porozumienia o nadzorze i Trybunale⁽¹¹⁹⁾. Artykuł 14 porozumienia o nadzorze i Trybunale zapobiega ujawnianiu przez członków, urzędników i inne służby Urzędu informacji objętych obowiązkiem dochowania tajemnicy służbowej. Artykuł 122 Porozumienia EOG nakłada na przedstawicieli, delegatów i ekspertów Umawiających się Stron, jak również na urzędników i inne służby, nawet po zakończeniu ich służby, wymóg nieujawniania informacji objętych obowiązkiem dochowania tajemnicy służbowej. Może to obejmować informacje poufne i tajemnice handlowe.

⁽¹¹⁴⁾ Dz.U. C 305 z 14.12.2006, s. 19, Suplement EOG nr 62 z 14.12.2006, s. 21, pkt 15-30. Zawiadomienie to odpowiada zawiadomieniu Komisji w sprawie współpracy pomiędzy Komisją i sądami w państwach członkowskich UE odnośnie do stosowania art. 81 i 82 Traktatu WE (Dz.U. 101 z 27.4.2004, s. 54).

⁽¹¹⁵⁾ Nakaz z dnia 6 grudnia 1990 r. w sprawie C-2/88 Imm. *Zvartveld i in.* [1990] Rec. I-4405, pkt 10 i 11; oraz sprawa T-353/94 *Postbank przeciwko Komisji* [1996] Rec. II-921, pkt 93.

⁽¹¹⁶⁾ Sprawa C-39/94 *SFEI i in.*, pkt 50; nakaz z dnia 13 lipca 1990 r. w sprawie C-2/88 Imm. *Zvartveld i in.*, pkt 17-22; sprawa C-234/89, *Delimitis przeciwko Henninger Bräu*, pkt 53; oraz sprawa T-353/94 *Postbank przeciwko Komisji*, pkt 64 i 65.

⁽¹¹⁷⁾ Po otrzymaniu takiej informacji sąd krajowy może zwrócić się o otrzymywanie regularnych aktualizacji dotyczących danej sprawy.

⁽¹¹⁸⁾ Sprawa T-353/94 *Postbank przeciwko Komisji*, pkt 91.

⁽¹¹⁹⁾ Sprawa C-234/89 *Delimitis przeciwko Henninger Bräu*, pkt 53; oraz sprawa T-353/94 *Postbank przeciwko Komisji*, pkt 90.

83. Łączne odczytywanie art. 3 i 122 Porozumienia EOG oraz art. 14 porozumienia o nadzorze i Trybunale nie prowadzi do całkowitego zakazu przekazywania przez Urząd sądom krajowym informacji objętych tajemnicą służbową. Sądy Wspólnoty Europejskiej potwierdziły, że obowiązek lojalnej współpracy wymaga od Komisji Europejskiej, aby przekazywała sądom krajowym te informacje, które znajdują się w zasięgu zainteresowania sądu⁽¹²⁰⁾. Przyjmując takie samo podejście, Urząd uznaje, że obejmuje to również informacje objęte obowiązkiem tajemnicy służbowej.
84. Gdy Urząd przekazuje informacje objęte tajemnicą służbową sądowi krajowemu, przypomina on sądowi o jego obowiązkach wynikających z przepisów art. 122 Porozumienia EOG i art. 14 porozumienia o nadzorze i Trybunale. Urząd zwraca się do sądu krajowego z pytaniem, czy może on zagwarantować i czy zagwarantuje ochronę tego typu informacji poufnych oraz tajemnic handlowych. W przypadku gdy sąd krajowy nie jest w stanie udzielić takiej gwarancji, Urząd nie przekazuje odnośnych informacji⁽¹²¹⁾. Jeśli jednak sąd krajowy jest w stanie udzielić takiej gwarancji, Urząd przekazuje stosowne informacje.
85. Przewidziano również inne przypadki, w których Urząd może powstrzymać się od przekazywania informacji sądowi krajowemu. W szczególności Urząd może odmówić przekazania informacji sądowi krajowemu, jeżeli ich przekazanie zakłóci funkcjonowanie Porozumienia EOG. Może to nastąpić w przypadku gdy ujawnienie informacji zagrażałoby wykonaniu zadań powierzonych Urzędowi⁽¹²²⁾ (na przykład informacji dotyczących wewnętrznego procesu decyzyjnego Urzędu).

2.2. Opinie w kwestiach dotyczących stosowania zasad pomocy państwa

86. Gdy sąd krajowy zostanie wezwany do stosowania zasad pomocy państwa w toczącym się postępowaniu, musi on przestrzegać wszelkich odpowiednich zasad EOG w dziedzinie pomocy państwa oraz istniejącego orzecznictwa Trybunału EFTA i sądów Wspólnoty Europejskiej. Dodatkowo sąd krajowy może czerpać wskazówki z praktyki decyzyjnej Urzędu oraz z wytycznych dotyczących stosowania zasad pomocy państwa wydanych przez Urząd. Mogą jednak wystąpić okoliczności, w których powyższe narzędzia nie zapewniają sądom krajowym satysfakcjonujących wskazówek dotyczących interesujących je kwestii. W świetle zobowiązań wynikających z art. 3 Porozumienia EOG oraz biorąc pod uwagę znaczącą i złożoną rolę sądów krajowych w egzekwowaniu przepisów pomocy państwa, Urząd przyznaje sądom krajowym możliwość zwrócenia się do Urzędu o opinię dotyczącą odpowiednich kwestii związanych ze stosowaniem zasad pomocy państwa⁽¹²³⁾.
87. Tego typu opinie Urzędu mogą zasadniczo dotyczyć wszelkich kwestii ekonomicznych, rzeczowych lub prawnych, które wynikną w kontekście postępowania krajowego⁽¹²⁴⁾. Kwestie dotyczące interpretacji prawa EOG oczywiście także mogą powodować, że sąd krajowy zwraca się o wydanie opinii doradczej Trybunału EFTA na podstawie art. 34 porozumienia o nadzorze i Trybunale.
88. Przedmiotem opinii Urzędu może być między innymi:
- a) stwierdzenie, czy określony środek kwalifikuje się jako pomoc państwa w rozumieniu art. 61 Porozumienia EOG, a jeżeli tak, to jak należy obliczyć dokładną kwotę pomocy. Tego typu opinie mogą dotyczyć każdego z kryteriów art. 61 Porozumienia EOG (tj. istnienia przewagi, przyznanej przez państwo EFTA lub ze środków państwa, możliwego zakłócenia konkurencji oraz wpływu na handel pomiędzy Umawiającymi się Stronami);
 - b) stwierdzenie, czy dany środek pomocy spełnia określony wymóg ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, tak że niepotrzebne jest jakiegokolwiek osobne zgłoszenie oraz nie zachodzi obowiązek stosowania okresu zawieszenia na podstawie art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale;
 - c) stwierdzenie czy określony środek pomocy jest objęty konkretnym programem pomocy, który został zgłoszony i zatwierdzony przez Urząd, lub w pozostałych przypadkach, czy kwalifikuje się jako istniejąca pomoc. Także w takich przypadkach nie zachodzi obowiązek stosowania okresu zawieszenia na podstawie art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale;
 - d) stwierdzenie, czy istnieją okoliczności wyjątkowe (o których mowa w orzeczeniu Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie „SFEI”⁽¹²⁵⁾), które uniemożliwiłyby sądowi krajowemu wydanie nakazu zwrotu pełnego wymiaru pomocy na mocy prawa EOG;
 - e) w przypadku gdy sąd krajowy musi wydać nakaz zwrotu odsetek, może zwrócić się do Urzędu o pomoc odnośnie do obliczenia odsetek oraz stopy odsetek, jaką należy zastosować;
 - f) wstępne warunki prawne dla roszczeń o odszkodowanie na mocy prawa EOG oraz kwestie dotyczące obliczenia kwoty odszkodowań za poniesione szkody.

⁽¹²⁰⁾ Sprawa C-353/94 *Postbank przeciwko Komisji*, pkt 64; oraz nakaz z dnia 13 lipca 1990 r. w sprawie C-2/88 *Zwartveld i in.*, pkt 16-22.
⁽¹²¹⁾ Sprawa C-353/94 *Postbank przeciwko Komisji*, pkt 93; oraz nakaz z dnia 6 grudnia 1990 r. w sprawie C-2/88 *Imm. Zwartveld i in.*, pkt 10 do 11.

⁽¹²²⁾ Nakaz z dnia 6 grudnia 1990 r. w sprawie C-2/88 *Imm. Zwartveld i in.*, pkt 11; sprawa C-275/00 *First i Franex* [2002] Zb.Orz. I-10943, pkt 49; oraz sprawa T-353/94 *Postbank przeciwko Komisji*, pkt 93.

⁽¹²³⁾ Zob. sprawa C-39/94 *SFEI i in.*, pkt 50.

⁽¹²⁴⁾ Zob. jednak także pkt poniżej.

⁽¹²⁵⁾ Sprawa C-39/94 *SFEI i in.*, pkt 70 i 71, odnosząca się do opinii rzecznika generalnego Jacobsa w tej sprawie, pkt 73-75; zob. także sprawa 223/85 *RSV przeciwko Komisji* [1987] Rec. 4617, pkt 17; i sprawa C-5/89 *Komisja przeciwko Niemcom* [1990] Rec. I-3437, pkt 16.

89. Zgodnie z pkt 17 powyżej ocena zgodności środka pomocy z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, na mocy art. 61 ust. 2 oraz art. 61 ust. 3 Porozumienia EOG, leży wyłącznie w gestii Urzędu. Sądy krajowe nie są uprawnione do dokonania oceny zgodności środka pomocy z wspólnym rynkiem. Mimo że Urząd może nie wydawać opinii odnośnie do zgodności, nie uniemożliwia to sądom krajowym zwracania się o informacje proceduralne dotyczące tego, czy Urząd jest w trakcie dokonywania oceny zgodności określonego środka pomocy (lub zamierza dokonać oceny), a jeżeli tak, to kiedy zostanie podjęta decyzja ⁽¹²⁶⁾.
90. Przy wydawaniu opinii Urząd ogranicza się do przekazania sądowi krajowemu informacji dotyczących faktów lub wyjaśniających kwestie ekonomiczne lub prawne, których dotyczy zapytanie, bez analizy merytorycznej sprawy rozpoznawanej przez sąd krajowy. Co więcej opinia Urzędu nie jest prawnie wiążąca dla sądu krajowego.
91. W celu zapewnienia jak największej skuteczności współpracy z sądami krajowymi wnioski o opinię Urzędu będą rozpatrywane w jak najkrótszym terminie. Urząd podejmie starania w celu przekazania żądanej opinii sądom krajowym w terminie czterech miesięcy od daty wniosku. W przypadku gdy Urząd uzna za konieczne zwrócić się do sądu krajowego o dalsze wyjaśnienia dotyczące wniosku, bieg terminu czterech miesięcy liczony jest od dnia otrzymania wyjaśnienia.
92. W tym kontekście należy zauważyć jednak, że ogólny obowiązek ochrony praw osób fizycznych przez sąd krajowy na podstawie art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale dotyczy również okresu, w którym Urząd przygotowuje opinię, której dotyczy wniosek. Jest tak dlatego, ponieważ jak opisano w pkt 59 powyżej obowiązek ochrony praw osób fizycznych przez sąd krajowy na podstawie art. 1 ust. 3 w części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale istnieje niezależnie od tego, czy wciąż oczekiwane jest stanowisko Urzędu, czy nie ⁽¹²⁷⁾.
93. Jak już wskazano w pkt 77 niniejszego rozdziału, Urząd nie rozpatruje argumentów stron przed przekazaniem swej opinii sądowi krajowemu. Włączenie opinii Urzędu do postępowania krajowego podlega odpowiednim krajowym przepisom proceduralnym, które muszą respektować ogólne zasady prawa EOG.

2.3. Kwestie praktyczne

94. Sądy krajowe mogą składać wszelkie wnioski o wsparcie na podstawie postanowień pkt 2.1 i 2.2 niniejszego zawiadomienia oraz wszelkie inne pisemne lub ustne zapytania dotyczące polityki pomocy państwa, jakie mogą pojawić się w trakcie codziennej pracy sądu, pod następujący adres:

Urząd Nadzoru EFTA
Rue Belliard 35
B-1040 Brussels
Belgia

Telefon 0032 2 286 18 11
Faks 0032 2 286 18 00
Email registry@eftasurv.int

95. Urząd opublikuje streszczenie dotyczące współpracy Urzędu z sądami krajowymi na mocy niniejszego rozdziału w swoim sprawozdaniu rocznym. Urząd może również udostępnić swoje opinie i obserwacje na swojej stronie internetowej.

3. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

96. Niniejszy rozdział został wydany w celu zapewnienia pomocy sądom krajowym w stosowaniu zasad pomocy państwa. Nie wiąże on sądów krajowych ani nie ma wpływu na ich niezależność. Rozdział nie wpływa również na prawa i obowiązki państw EFTA ani osób fizycznych lub prawnych na mocy prawa EFTA.
97. Niniejszy rozdział zastępuje istniejący rozdział Wytocznych Urzędu dotyczących pomocy państwa w sprawie współpracy pomiędzy sądami krajowymi i Urzędem Nadzoru EFTA w dziedzinie pomocy państwa.
98. Urząd zamierza przeprowadzić przegląd niniejszego rozdziału pięć lat po jego przyjęciu.

⁽¹²⁶⁾ Zob. pkt 80 powyżej.

⁽¹²⁷⁾ Może to obejmować środki tymczasowe omówione w pkt 1.2.6 powyżej.